

MKB-centrum SLU

MKB för detaljplan – användning och kvalitet

MKB-centrum SLU

Antoienette Oscarsson

Inger Olausson

Åsa Heiter

Boverket

Helena Holm

Ingemar Palm

2003-12-16

Postadress
Box 7012
750 07 UPPSALA

Besöksadress
Ulls väg 24 A

Tel
018-67 10 00

Fax
018-67 35 63

E-post
mkb@slu.se

Förord

Undersökningen "MKB för detaljplan – användning och kvalitet" har genomförts under 2003 av MKB-centrum SLU på uppdrag av och i samarbete med Boverket. Inger Olausson och Antoinette Oscarsson (MKB-centrum SLU), Ingemar Palm och Helena Holm (Boverket) har främst arbetat med undersökningen. Hans-Georg Wallentinus, Åsa Heiter och Svante Skeppström (MKB-centrum SLU), Cecilia Holm och Mikael Jarbrink (Boverket) har även medverkat i undersökningen.

Ann-Sofi Eriksson (Svenska kommunförbundet) har lämnat synpunkter på enkäten. Sten Jerdenius (Miljödepartementet) och Inger Brinkman (Naturvårdsverket) har fått möjlighet att lämna synpunkter på intervjufrågorna.

Ett stort tack till de tjänstemän vid kommuner och länsstyrelser som hjälpt oss att ta fram de uppgifter och det material vi frågat efter till denna undersökning!

MKB-centrum SLU

MKB-centrum SLU är ett universitetscentrum vid SLU i Uppsala. Vår uppgift är att fungera som ett nav för fortbildning, diskussioner, information och forskning inom miljökonsekvensbeskrivning och strategisk miljöbedömning. Målet med vår verksamhet är att höja MKB-kompetensen och förbättra MKB-processen i Sverige. Våra målgrupper är länsstyrelser, kommuner, miljödomstolar, statliga myndigheter, konsulter, universitet, högskolor och andra som är intresserade av MKB och SMB. Läs mer om oss på <http://www-mkb.slu.se>

Sammanfattning

Slutsatser

Det är en fördel om MKB-dokumentet kan läsas fristående från den detaljplan den upprättas för. I många av de studerade MKB-dokument är detta inte möjligt. Det är inte helt ovanligt att viktig fakta om t.ex. naturmiljön enbart (eller mer utförligt) finns beskriven i planen men inte i själva MKB-dokumentet. Det kanske inte är bra med upprepningar, men då bör man noggrant överväga i vilket dokument som informationen ska finnas. Det verkar rimligt att den beskrivning som rör miljön har MKBn som sitt forum.

En liknande studie som denna, fast betydligt mindre omfattande, genomfördes av Boverket 1997. En jämförelse mellan resultaten av de båda studierna visar bland annat följande:

- Enligt 1997 års studie fanns det en stor brist i det undersökta materialet beträffande hur behovsbedömningen redovisades. Denna brist är tydlig även idag och några förbättringar förefaller inte att ha skett inom detta område.
- Resonemang kring avgränsning, och alternativredovisning saknades eller bedömdes vara otillräckliga i den tidigare undersökningen. Förhållandena idag är i stort sett desamma.
- Nollalternativ är något som oftast redovisas i dagens handlingar, medan utformnings- och lokaliseringalternativ generellt saknas. När det gäller alternativredovisning ser det bättre ut idag jämfört med 1997.
- I båda studierna saknas över lag mer omfattande biologiska resonemang.
- Redovisning av buller och dess påverkan på hälsan görs fortfarande i mycket stor utsträckning, men liksom 1997 redovisas sällan konsekvenserna för människors hälsa.

De studerade handlingarna i den förra studien hade mycket skiftande kvalitet beträffande tydlighet, struktur och överskådlighet. Tyvärr tyder inte denna nya studie på att det skett några förbättringar mot en jämnare (och bättre) kvalitet på MKB för detaljplan.

Bakgrund

På uppdrag av och i samarbete med Boverket, har MKB-centrum SLU undersökt dagsläget beträffande användning av och kvalitet hos MKB-dokument för detaljplaner. Denna studie ska även ge svar på om kvalitén på MKB-dokument för detaljplaner har förbättrats sedan mitten av 1990-talet då Boverket genomförde en mindre utredning baserad på ett 20-tal detaljplaner med MKB. Denna uppföljande studie, "MKB för detaljplan – användning och kvalitet", har genomförts av MKB-centrum SLU under 2003.

Tillvägagångssätt

I början av studien skickades en enkät ut till landets samtliga kommuner. Enkäten besvarades av 64% av kommunerna och en sammanställning kunde då göras över hur många detaljplaner som dessa kommuner upprättat åren 2000-2002,

samt i hur många fall det finns ett tillhörande MKB-dokument. Enkätsvaren, tillsammans med länsstyrelseintervjuer (se nedan), låg till grund för det urval som gjordes av vilka kommuner som skulle intervjuas och vars plan- och MKB-handlingar skulle granskas i studien. Totalt granskades 104 MKB-dokument.

Tjänstemän från 19 av landets länsstyrelser intervjuades för att få en bild av vilka kommuner som har intressanta arbetssätt. Länsstyrelserna gav tips om kommuner med policy eller checklista för MKB, kommuner med jämn kvalitet på MKB-dokumentet, eller kommuner som har gjort enstaka bra MKB-dokument. Dessa tips utgjorde en del av underlaget för urvalet av kommuner som skulle bli föremål för en djupare granskning, samt intervjuer. Det blev slutligen tjänstemän från 28 olika kommuner som intervjuades.

Resultat

Av de kommuner som har intervjuats så är det bara en tredjedel som har en policy för hur de ska hantera frågan om MKB för detaljplan. Några av dem, som har en policy har som rutin att upprätta MKB för **alla** detaljplaner. Flera informanter tycker att det är svårt att veta var gränsen ska dras för "betydande påverkan" och vad det är som ska kallas MKB och vad som bara är en vanlig konsekvensanalys. Genom intervjuerna har det framkommit att det i detaljplanesammanhang finns alltför många olika begrepp i omlopp för beskrivningen av påverkan på miljö, hälsa och hushållning med naturresurser. Det är enligt Boverket en fördel om enbart de MKB-dokument som upprättas enligt god MKB-sed kallas för miljökonsekvensbeskrivning.

Det är viktigt att det inför arbetet med alla detaljplaner görs en behovsbedömning för att avgöra om planen, om den genomförs, kan komma att medföra en betydande påverkan på miljön, hälsan eller hushållningen med mark och vatten och andra resurser eller ej. Vad som kommer fram i denna bedömning ska tydligt framgå av planhandlingarna. Intervjuerna visar att arbetet med planärenden hos flera kommuner idag går till så, att de går igenom en checklista för varje planärende som inte är av alltför enkel karaktär och behovsbedömningen görs utifrån resultatet av denna genomgång. Checklistan följer sedan med planen under hela planeringsprocessen och utgör en del av planhandlingarna. Motivering av eventuell "betydande påverkan" görs i checklistan och skrivs även in i planbeskrivningen med hänvisning till checklistan.

Vår granskning av planhandlingar visade emellertid att de flesta handlingar saknar ett tydligt ställningstagande vad gäller behovsbedömningen, vilket innebär att det inte framgår vilken status beskrivningarna har (miljökonsekvensbeskrivning i strikt mening, eller konsekvensanalys). Detta är en av flera faktorer som bidrar till att det är svårt att följa hur MKB-processen har gått till i de studerade fallen. Det borde vara ett grundläggande krav att informera läsaren om på vilken basis ett visst dokument har upprättats.

Något som dessutom bör vara med i ett MKB-dokument för detaljplan, och som gör dokumentet mer lättillgängligt för läsaren, är en s.k. icke-teknisk sammanfattning. Detta saknas i nästan hälften av handlingarna, vilket är ännu en faktor som påverkar transparensen och försvårar allmänhetens möjlighet att ta till sig det som står i dokumentet. Ytterligare en aspekt som är en bidragande faktor till att MKB-processen är svår att följa är att tidigare beslut om och motiv för val av plats inte tas med i MKB-texten.

Då det gäller flora och fauna så är kvalitén på beskrivningen ofta bristfällig. Det förekommer att det i beskrivningen står, att det inte finns några hotade arter som påverkas, men det finns ingen information om vilka arter som faktiskt finns på platsen. Konsekvenserna beskrivs inte heller. De som läser handlingarna, och detta kanske är speciellt viktigt med tanke på beslutsfattarna, ges därför inte någon ledning inför ställningstagandet till om föreslagna skadeförebyggande åtgärder är rimliga. Det går alltså från MKB-texten inte att avgöra om föreslagna åtgärder är tillräckliga, eftersom det inte går att läsa sig till vilka effekter och konsekvenser det är som ska minimeras med hjälp av åtgärderna.

Svaga punkter i MKB-arbetet för detaljplan som har uppmärksammats i studien, och som styrks av både intervjuer och studie av handlingar, är framför allt alternativredovisning, uppföljning och kontroll samt granskning av MKB-dokumentet.

Översiktsplanerna ger inte heller någon anvisning om MKB-arbetet. Detta är förhoppningsvis en övergående svaghet, eftersom många av kommunernas översiktsplaner idag är gamla och kommer att uppdateras. Några av kommunerna nämnde i intervjuerna att nya översiktsplaner är på gång och att det inför dessa har diskuterats hur MKB ska tas upp i den nya texten.

Beträffande övriga svaga punkter så är det möjligt att det kommer att ske en förbättring. Detta eftersom det är möjligt att de policies och rutiner som en del kommuner nyligen upprättat, ännu inte fått genomslag och att det tar lite tid innan de får någon effekt på MKB-arbetet.

Det är likaså mycket på gång beträffande upprättande av policies och rutiner för MKB i kommuner, som ännu inte har några sådana. Detta kan på sikt ge positiva effekter på kvalitén på MKB för detaljplan. En förändring av MKB-arbetet är dock inget som sker av sig självt, utan det kräver företagsamt engagemang, samt tjänstemän och politiker som prioriterar dessa frågor.

Några kommentarer som kom fram under intervjuerna med länsstyrelserna och som stämmer bra överens med informationen från kommunerna är:

- kommunerna har svårt att skilja på MKB enligt plan- och bygglagen och miljöbalken;
- alternativ saknas ofta i detaljplane-MKB;
- efterfrågan på mer utveckling och rådgivning inom området MKB för detaljplan.

Den första kommentaren stämmer överens med uppfattningen på kommunerna på så sätt, att flera kommuner tycker att de MKB-dokument som de låter konsulter upprätta, ofta är av typen "miljöbalks-MKB".

Resultatet från kommunintervjuerna och granskningen av handlingarna stämmer bra överens med länsstyrelsernas kommentar beträffande redovisning av alternativ lokalisering. Resultatet från intervjuerna av kommunerna och granskningen av handlingarna visar att lokaliseringalternativ redovisas i bara 17-28% av handlingarna.

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	3
Inledning	8
Bakgrund	8
Syfte	8
Metod	9
Resultat	10
Intervjuer av tjänstemän på länsstyrelser	10
Sammanställning av svar från länsstyrelserna:.....	10
Enkät till kommuner	11
Insamling av dokument	13
Granskning av MKB för detaljplan	13
Behovsbedömning	13
Plan- och MKB-dokument.....	14
MKB-processen.....	15
Avgränsning.....	15
Nulägesbeskrivning	16
Alternativ	16
Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvenser för miljön.....	17
Skadeförebyggande åtgärder	20
Kompensationsåtgärder	20
Uppföljning.....	20
Osäkerhet	20
Samlad bedömning	21
Kategorisering av granskade handlingar	21
Jämförelse mellan små, medelstora och stora kommuner	23
Intervjuer av kommuntjänstemän	24
MKB-policy / Behovsbedömning	24
Hur upplevs PBLs krav på MKB?	25
Kontakt med länsstyrelsen.....	25
Nivåer av MKB.....	26
Granskning.....	27
Alternativredovisning	28
Den samlade bedömningen.....	29
Uppföljning och kontroll	29
Integrering av MKB i planprocessen.....	30
Allmänheten.....	30
Vad säger översiktsplanen om MKB?	30
Parallella processer	30
Bra exempel på rutiner mm	31
Konsulternas roll.....	31
Problem & funderingar som kommuner har om MKB.....	32
Jämförelse av granskning och intervjuer av kommuntjänstemän.....	33

<i>Diskussion</i>	34
Granskning av MKB för detaljplan	34
MKB-dokumentets tydlighet	34
Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens	36
Granskning.....	36
Skadeförebyggande åtgärder	36
Uppföljning, kontroll och kompensationsåtgärder	37
Samlad bedömning	37
MKB-kvalitet.....	37
Jämförelse mellan små, medelstora och stora kommuner	38
Jämförelse mellan studie om MKB för detaljplan utförd 1997 och 2003	38
Intervjuer av kommuntjänstemän	39
Lagkrav och god MKB-sed	39
Begreppsförvirring.....	39
Svaga punkter	40
Jämförelse av länsstyrelser och kommuners svar	40
Felkällor	41
Enkäten till kommunerna	41
Lagar	42
Litteratur	42
Övrigt	42

Inledning

I detta kapitel beskrivs kortfattat bakgrunden till utredningen. Under rubriken "Syfte" finns även två hypoteser som prövades i undersökningen.

Bakgrund

Reglerna i plan- och bygglagen (PBL) om miljökonsekvensbeskrivningar (MKB) för detaljplan är få och ger utrymme för vida tolkningar, både beträffande behovs- bedömning och utformning av MKB-process och -dokument. Det kan vara en delförklaring till varför användning av och kvalitet på MKB i detaljplaneringen varierar i landets kommuner. Boverket genomförde 1997 en analys av ett 20-tal detaljplaner med MKB, för att få en bild av hur kommunerna då arbetade med MKB för detaljplan. Resultatet presenterades i Boverkets tidskrift för MKB-frågor, Miljösekvensen (nr 5/97). Flera andra utredningar har genomförts, som belyser MKB-processen och utformningen av MKB-dokument för detaljplaner. Kommunförbundet gjorde en enkätundersökning 1997 angående rutinerna för framtagande av MKB-policies i kommunerna. Stockholms stad gjorde en utredning 1998, bland annat i form av ett examensarbete: "MKB-effektivitet i detaljplaner" (Skeppström).

För att följa utvecklingen inom området och utröna om kvalitén på MKB för detaljplan har förbättrats sedan mitten av 90-talet, tog Boverket initiativet till denna uppföljande undersökning "MKB för detaljplan – användning och kvalitet". Denna undersökning har genomförts av MKB-centrum SLU och Boverket under 2003.

Syfte

Huvudsyftet med undersökningen har varit att få en bild av dagsläget beträffande användning av och kvalitet hos MKB för detaljplan. Några andra viktiga frågeställningar har varit:

- Har kvalitén på MKB för detaljplan förbättrats sedan Boverkets undersökning 1997?
- Används "Boken om MKB för detaljplan" (Boverket 2000)? Har den påverkat rutinerna för MKB för detaljplan? Finns ytterligare behov av kompetensutveckling inom området?
- Finns det kommuner med väl fungerande rutiner för tillämpningen av MKB för detaljplan. Rutiner som kan lyftas fram och bidra till att underlätta och förbättra användningen av MKB för detaljplan generellt och i andra kommuner?

Två hypoteser som vi har velat testa i undersökningen är:

- Att användningen av MKB för detaljplan varierar mellan olika kommuner, i antal och kvalitet.

- Att storstadskommunerna har bättre rutiner, än landets mindre kommuner, för sitt MKB-arbete och därmed högre kvalitet i MKB för detaljplan, i och med att de upprättar fler MKB och har mer resurser.

Metod

Undersökningen genomfördes under 2003 och delades upp i tre faser. I den första fasen skickades en enkät till samtliga kommuner (289) där vi frågade efter hur många detaljplaner som antagits under perioden 2000-2002 och hur många MKB för detaljplan som gjorts under samma period. Intervjuer genomfördes med i stort sett samtliga länsstyrelser (19 av 21). Frågorna rörde bland annat överklaganden av detaljplaner och exempel på kommuner med bra rutiner för MKB eller som gör MKB av god kvalitet. I den andra fasen valdes ett antal kommuner ut för djupare studier. Frågor för djupintervjuer togs fram och intervjuer genomfördes. Vid intervjuerna ombads kommunerna sända in representativa detaljplaner med MKB. En granskningsmall togs fram för granskningen av de insamlade MKB-dokumenterna med tillhörande detaljplaner. I den tredje fasen granskades dokumenten och resultaten från undersökningen analyserades och sammanställdes. De dokument som har ingått i undersökningen är antagna under treårsperioden 2000-2002.

Med stöd av länsstyrelseintervjuerna försökte vi medvetet finna kommuner med bra arbetssätt när det gäller MKB för detaljplan, när vi valde ut kommuner för djupintervjuer och därmed samlade in dokument för granskning. Samtidigt var det önskvärt att få en geografisk och storleksmässig spridning vid urvalet av kommuner. I undersökningen har även ett antal MKB-dokument för detaljplan granskats som samlats in i en annan undersökning av MKB-dokument (i ett samarbete mellan Centrum för biologisk mångfald och MKB-centrum SLU).

Resultaten av granskning och intervjuer analyserades av MKB-centrum i samråd med Boverket och har sammanställts i denna slutrapport. En sammanfattning av resultatet avses publiceras i Boverkets tidskrift "Planera Bygga Bo" nr 6/03 och på MKB-centrums hemsida (<http://www-mkb.slu.se>).

Urval av kommuner

Ett syfte med undersökningen var att hitta och lyfta fram väl fungerande rutiner för tillämpningen av MKB för detaljplan. Därför har vi valt att "handplocka" kommuner för undersökningens andra fas. I första hand har vi valt kommuner som utmärkt sig som särskilt intressanta i undersökningens första fas, till exempel att de pekats ut av länsstyrelsen som goda exempel eller själva lyft fram goda arbetssätt, att de har policy eller rutiner för MKB-arbetet. Utöver detta har vi följt följande kriterier:

- Geografisk spridning. I undersökningen ingick kommuner från de flesta av landets län.
- Storleksmässig variation. De valda kommunerna är storleksmässigt fördelade på 1/3 små (upp till 20 000 inv.), 1/3 medelstora (20 001-50 000 inv.) och 1/3 stora (fler än 50 000 inv.), exklusive de tre storstadskommunerna.
- De tre storstadskommunerna Stockholms stad, Göteborgs stad och Malmö stad ingick i studien.

- Totalt 30 kommuner.
- De ska ha tagit fram minst en MKB till en detaljplan under tidsperioden 2000-2002.

Två kommuner som föll bort tidigt i undersökningen, ersattes av två nya kommuner. Därefter föll ytterligare en kommun bort och det blev totalt 29 kommuner. Vilka kommuner som ingått i undersökningen framgår av referensförteckningen.

Resultat

Intervjuer av tjänstemän på länsstyrelser

21 personer från 19 länsstyrelser har deltagit i intervjuerna. Av olika anledningar saknas svar från Gotland, Göteborgsområdet i Västra Götaland och Östergötland.

Sammanställning av svar från länsstyrelserna:

Fråga 1

Har länsstyrelsen prövat antagna detaljplanebeslut (år 2002)?

Det är ovanligt att länsstyrelserna prövar kommunens antagandebeslut. Stockholms län kommenterar att det ofta räcker med hotet att beslutet kan komma att prövas för att kommunen ska modifiera planhandlingarna så att den påtalade bristen undanröjs.

Fråga 2

Hur många detaljplanebeslut överklagades år 2002?

I de flesta län är det mellan 1 och 10 stycken planer som har överklagats. De tre stora länen har dock fler, Skåne län 65 stycken, Stockholms län 59 stycken och Västra Götalands län, 166 *ärenden* (några gäller dock samma plan, oklart hur många). Stockholms län kommenterar att det utökade underlagets kvalitet (t.ex. bullerutredningar, riskanalyser eller kultur-/naturinventeringar) har mycket större betydelse för planens kvalitet än om planen prövas ts eller överklagats.

Fråga 3

Upphävdes beslutet vid överklagande, och hade det i så fall med MKBn att göra (år 2002)?

Det vanligaste svaret från alla länsstyrelser är att inget beslut upphävdes, vare sig efter prövning eller efter överklagande. I de enstaka fall då ett beslut upphävts hade det inte med MKBn att göra.

Fråga 4

Nämn någon/några kommuner i länet som du upplevt gör bra MKB-dokument till sina detaljplaner:

Vi fick tips om kommuner med policy eller checklista, kommuner med jämn kvalitet på MKB eller som har gjort enstaka bra MKB-dokument. Dessa tips utgjorde en del av underlaget för urval av kommuner till djupare granskningar och intervjuer.

Fråga 5

Söker kommunerna stöd från länsstyrelsen vad gäller behovsbedömning, eller tar länsstyrelsen initiativ att diskutera detta?

Många län svarade att kommunerna sällan frågar om råd och att länsstyrelserna på eget initiativ skriver sina råd i samrådsyttranden. Några län uppgav att de har en god och kontinuerlig kontakt med planavdelningen på respektive kommun och att de vid regelbundna träffar talar om aktuella planer och då tar upp frågan om MKB.

Övrigt

Samordning av parallella prövningar

Det fanns exempel på parallella processer på flera håll i landet och för flera olika typer av verksamheter, t ex. vindkraftverk, golfbana och en alpinanläggning.

Övriga kommentarer

- Många kommenterar att kommunerna har svårt att skilja på MKB enligt PBL och MB.
- Ofta saknas alternativ.
- Några har betonat vikten av att koppla denna utredning till PBL-kommitténs arbete.
- Några efterfrågar mer utveckling och rådgivning inom området MKB för detaljplaner.

Enkät till kommuner

Samtliga av landets 289 kommuner (Knivsta kommun var en del av Uppsala kommun under den period vi undersökte) fick möjlighet att svara på enkäten. Den 15 april hade 185 av 289 kommuner svarat på brevet, vilket ger en svarsfrekvens på 64 %.

Svaren kom till oss per e-post, telefon eller fax. I något fall svarade två personer oberoende av varandra från samma kommun och gav olika svar! Då vi samlade in MKB-dokument och detaljplaner, skickade några kommuner in fler dokument än de tidigare meddelat att de antagit under tidsperioden.

I vidstående tabell har enkätsvaren från kommunerna sammanställts. För att kunna jämföra siffrorna med de svar vi fått från länsstyrelserna, har endast år 2002 tagits med i denna tabell.

Tabell 1. Antal detaljplaner och MKB-dokument som gjorts i svenska kommuner år 2002. I tabellen saknas uppgifter från flera större kommuner (Stockholm, Norrköping, Linköping Lund, Växjö och Sundsvall).

Län	Svarsfrekvens för länets kommuner	Antal antagna detaljplaner 2002	Till x antal detaljplaner antagna 2002 gjordes en MKB
Blekinge län	3 av 5	7	4
Dalarnas län	9 av 15	30	5
Gotlands län	1 av 1	7	2
Gävleborgs län	8 av 10	39	3
Hallands län	5 av 6	45	7
Jämtlands län	5 av 8	24	2
Jönköpings län	8 av 13	50	7
Kalmar län	9 av 12	47	7
Kronobergs län	6 av 8	39	3
Norrbottens län	9 av 14	50	2
Skåne län	20 av 33	197	18
Stockholms län	16 + 1* av 26	171	60
Södermanlands län	6 av 9	39	11
Uppsala län	4 av 6**	74	3
Värmlands län	11 av 16	24	6
Västerbottens län	12 av 15	55	5
Västernorrlands län	5 av 7	15	2
Västmanlands län	8 av 11	40	2
Västra Götalands län	27 av 49	229	98
Örebro län	9 av 12	73	50
Östergötlands län	3 av 13	12	0
Summa	185 av 289**	1267	297

* En kommun har inte uppgivit antal och är därför inte redovisad i tabellen.

** Knivsta kommun är ej medräknad, då den inte fanns år 2002.

Insamling av dokument

Vi fick inte fullt ut det antal MKB-dokument från alla kommuner som de enligt enkätsvaren hade antagit under perioden 2000-2002. Från några kommuner fick vi fler dokument än de uppgivit att de antagit under den aktuella perioden.

Granskning av MKB för detaljplan

Granskningen har omfattat 104 MKB-dokument och planhandlingar i de fall dessa fanns med (i ca 75 % av planärendena). Granskningarna genomfördes främst av Helena Holm, Ingemar Palm och Antoinette Oscarsson. Resultatet av granskningarna lades in i statistikprogrammet SPSS av Cecilia Holm (Boverket) för att underlätta analysen.

Det som i denna analys bedöms vara *generellt* för den granskade informationen är då minst 70% av granskningarna har pekat åt något håll. När något beskrivs som *oftast* är då minst 65% av granskningarna har indikerat något.

Sammanfattning av resultat från några nyckelfrågor i granskningsmallen:

De aspekter som generellt eller ofta har behandlats i granskat material är följande:

- nulägesbeskrivning av mark, flora och fauna, landskapsbild samt kulturmiljö
- nollalternativ
- påverkan på mark, vatten och hälsa
- beskrivning av vad planen medger

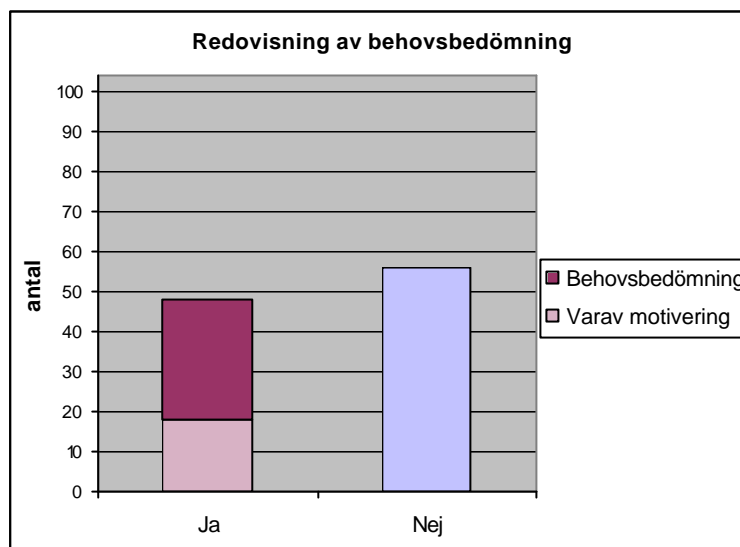
De aspekter som generellt **inte** eller oftast **inte** har behandlats eller beskrivits är:

- utformningsalternativ och lokaliseringsalternativ
- redovisning av riskanalyser
- kompensationsåtgärder, uppföljning och osäkerhet
- samlad bedömning
- beslut och motivering till ställningstagandet vid behovsbedömningen
- motivering till MKBns avgränsning
- hänvisning till översiktsplan
- information angående om MKB-arbetet påverkat planutformningen
- överföring av skadeförebyggande åtgärder från MKB till plan
- information angående om allmänheten har deltagit i processen
- granskning av MKBn
- samrådsyttranden över MKB-dokumentet
- indirekta effekter och konsekvenser, påverkan på lång sikt, regional eller global påverkan samt kumulativa effekter

Behovsbedömning

I nästan hälften av det studerade materialet framgår det att en behovsbedömning har gjorts inför MKB-arbetet. Men det är bara ett fåtal (18) som redovisar motiv för sitt ställningstagande. Figur 1 illustrerar resultatet av granskningen beträffande behovsbedömning. I några av de granskade handlingarna framgår det på vilka kriterier som planens maximala utnyttjande kan komma att innebära betydande påverkan. Återkommande kriterier är buller samt förorening av mark och vatten.

Det verkar inte som om kommunernas översiktsplaner (ÖP) beskriver områdets värden på ett sätt som vid upprättande av MKB ger hjälp angående vilka aspekter som är viktiga att behandla. ÖP verkar inte heller beskriva om det finns områden i kommunen där exploatering alltid medför att en MKB måste upprättas. I det material som granskats finns i stort sett inget som tyder på att ÖP har varit till hjälp vid behovsbedömningen. Endast 16% av handlingarna hänvisar till ÖP. I ett fall står det att detaljplanens förslag till vissa delar avviker från ÖP.

Figur 1. Av totalt 104 studerade handlingar beskriver 48 att en behovsbedömning gjorts. Av dessa 48 handlingar är det 18 som har motiverat behovsbedömningen.

Plan- och MKB-dokument

Syftet med planen finns i stort sett alltid beskrivet. Däremot är det mer sällan som det bakomliggande syftet med planen beskrivs. Det anges att planen upprättats därför att kommunen t.ex. avser att exploatera området för visst ändamål, men i nästan hälften (42%) av de studerade handlingarna saknas det mer noggrann information om **varför** denna exploatering planeras.

Den mest frekvent förekommande planerade markanvändningen är bostäder eller annan bebyggelse vilket är fallet i 42% av handlingarna. Väg- och järnvägsutbyggnad regleras i 12,5% av handlingarna, medan hamn, vindkraftverk eller industri är den huvudsakliga planerade markanvändningen i 11% av handlingarna.

MKBn är oftast ett eget dokument som kallas för just "MKB". I de flesta planerna eller MKB-dokumenterna finns viss information om vad planen medger. Det är dock ofta svårt att i MKB-dokumentet utläsa vad planen tillåter. Generellt sett ger inte det studerade materialet någon information om huruvida MKBn har påverkat planutformningen.

Det är möjligt att processerna för detaljplan och MKB varit parallella och att miljöaspekterna har beaktats under tiden. Det framkommer emellertid inte om eventuell påverkan och effekter som under processens gång har upptäckts har förändrat den ursprungliga idén om hur planen ska se ut. I några fall går det dock att läsa mellan raderna och förstå att de beräkningar som gjorts om buller har påverkat detaljplanen.

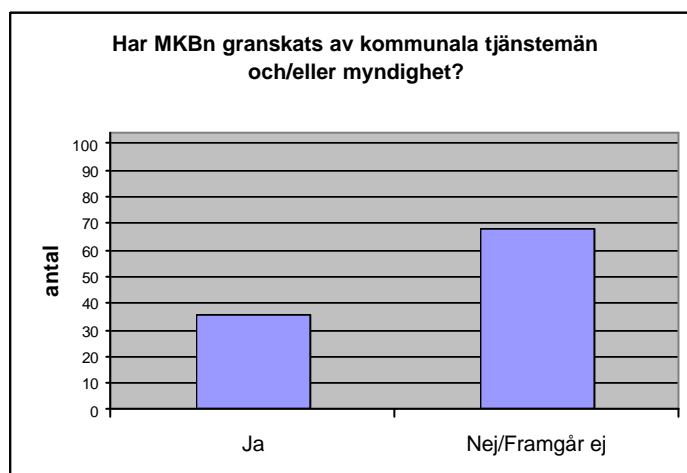
Knappt hälften av de studerade MKB-dokumenterna har en s.k. icke-teknisk sammanfattning.

Generellt har det i studien bedömts att handlingarna är förståeliga. I många dokument finns kartor eller foton för att öka förståelsen. Ibland saknas dock t.ex. intilliggande område och dess värde/verksamheter. Det är svårt att få en uppfattning av hur området ser ut idag och hur det kommer att se ut efter planens genomförande. Det saknas ofta fotomontage, vilket hade kunna ökat förståelsen för t.ex. visuell påverkan.

MKB-processen

I några fall ingick samrådsredogörelsen för planen i de studerade handlingarna. I mer än hälften av det totala antalet handlingar framgår det dock inte alls om samråd om MKB genomförts eller med vilka och vad som därvid eventuellt har kommit fram och hur det beaktats. I något fall gick dock detta att utläsa och även vilka synpunkter kommunen inte "kunde göra något åt". Ibland står det att handlingarna granskats av allmänheten under utställning av planen. Men generellt så framgår det inte om allmänheten har deltagit i MKB-processen. Det finns inte heller någon information beträffande om allmänheten har granskat MKBn.

Oftast finns det inte heller någon beskrivning av om MKBn har granskats inom kommunen innan den tillsammans med planhandlingarna ställs ut. Resultatet illustreras i figur 2 och i rutan nedan ges två exempel på kommuners granskning. Studien visar att transparensen i handlingarna gällande MKB-processen är dålig. Det är svårt eller omöjligt att följa hur processen inklusive granskningen har gått till.

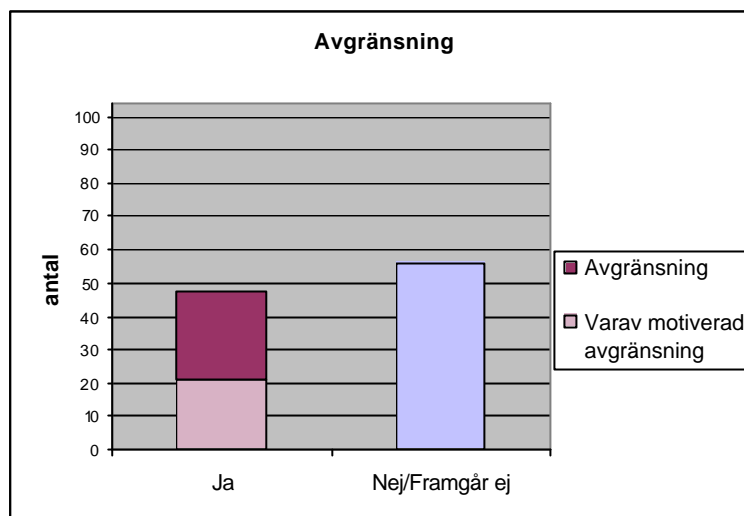

Figur 2. Resultatet i diagrammet baseras på om det går att utläsa i handlingarna att det skett någon granskning av MKBn före utställning av plan och MKB.

Avgränsning

I nästan hälften av MKB-dokumenterna har det gjorts någon form av avgränsning, vilket framgår av figur 3. Generellt saknas det emellertid beskrivning av och motivering till avgränsningen. När det gäller beskrivningen av vilka aspekter som ska tas upp eller vilka som har avgränsats bort så visar handlingarna att det oftast inte respektive generellt inte görs. I det material som har använts i studien kan

man utläsa att MKBn oftast inte fokuserar på det som skulle tas upp enligt avgränsningen.

Figur 3. Diagrammet visar att det är 48 av totalt 104 granskade handlingar som beskriver någon form av avgränsningen i MKBn. I 21 handlingar motiveras avgränsningen.

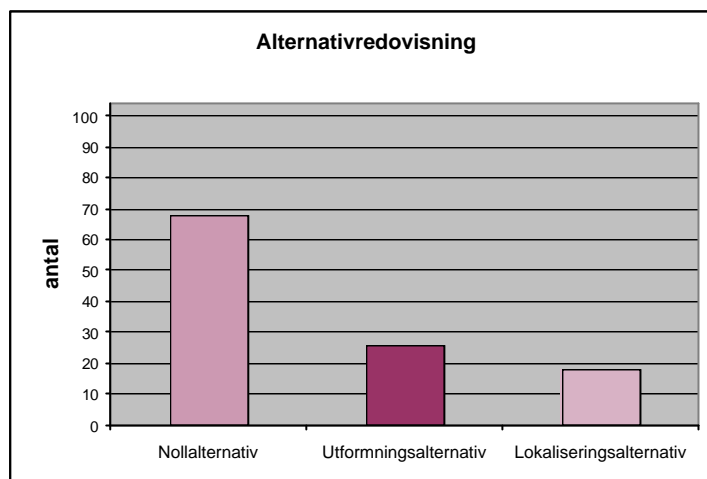
Nulägesbeskrivning

Nulägesbeskrivning finns generellt med för mark och kulturmiljö och oftast beskrivs även flora och fauna samt landskapsbilden i de studerade handlingarna. Nuläget är något mindre frekvent beskrivet för vatten, 62%, och för aspekterna luft samt friluftsliv och rekreation finns beskrivning med i knappt hälften av handlingarna. Det senare gäller även för beskrivningen av hälsa och säkerhet.

I nulägesbeskrivningarna behandlas generellt infrastruktur och befintlig bebyggelse. Beskrivning av hushållning med mark etc. förekommer generellt inte. Det bör påpekas att beskrivningen av miljön trots att den beskrivs för många olika aspekter, i många fall känns tunn och den ger inte någon fullständig beskrivning av förutsättningarna på platsen.

Alternativ

Efter genomläsning av det material som ingår i studien kan det konstateras att nollalternativ oftast beskrivs i MKB-dokument för detaljplan. Utformnings- och lokaliseringalternativ behandlas däremot generellt inte alls. Figur 4 och rutan nedan belyser och ger exempel på alternativredovisning.

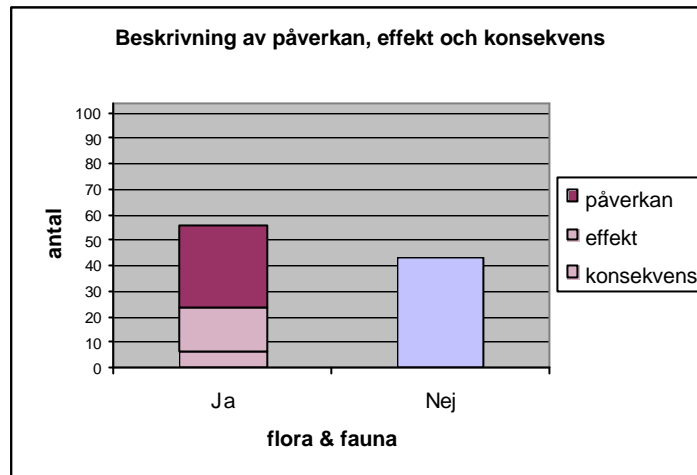

Figur 4. De studerade handlingarna innehåller oftast beskrivning av nollalternativ medan beskrivning av alternativ utformning och lokalisering generellt saknas.

Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvenser för miljön

Generellt beskrivs påverkan för aspekten *mark* och oftast beskrivs även påverkan för aspekten *vatten*. Den av studerade aspekter som i minst omfattning beskrivs (42%) är påverkan på *friluftsliv och rekreation*. Aspekterna *luft, flora och fauna, landskapsbild* och *kulturmiljö* redovisas i 54-63% av fallen. Det är i detta sammanhang viktigt att komma ihåg att resultatet inte nödvändigtvis betyder att aspekten friluftsliv och rekreation är dåligt beaktad i MKB-dokumenterna. Beskrivningen av denna aspekt kan istället visa på att det sällan blir någon påverkan på t.ex. friluftslivet eftersom det planerna reglerar går att förverkliga utan störning på friluftslivet.

Vad som däremot är anmärkningsvärt i studien är frekvensen av beskrivning av effekt och konsekvens. I figurerna nedan visas hur resultatet ser ut för några aspekter vad gäller beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens. Resultaten visar entydigt att i de fall där påverkan beskrivits för någon aspekt så är beskrivningen generellt dålig för effekt och konsekvens, dvs. den saknas. Detta är särskilt tydligt för kulturmiljön där det inte finns ett enda fall som beskriver konsekvenser. Beskrivningarna av förväntad miljöpåverkan orsakad av genomförandet av den föreslagna planen går med andra ord inte speciellt långt och har inte speciellt djuplodande analyser.

Figur 5. Diagrammet visar att drygt hälften av studerade MKB-dokument beskriver påverkan på flora och fauna. Generellt beskrivs varken effekt eller konsekvens.

Figur 6. Diagrammet visar att fler än hälften av studerade MKB-dokument beskriver påverkan på kulturmiljön. Ingen av handlingarna behandlar dock konsekvenser för kulturmiljön.

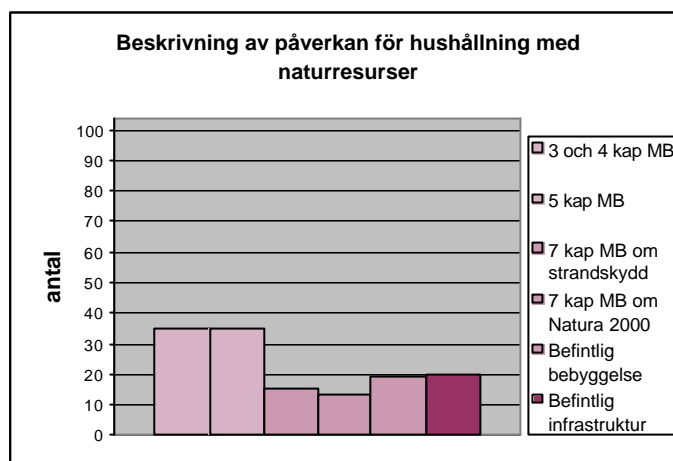
Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens för hälsan och säkerheten

I drygt 80% av de granskade handlingarna beskrivs påverkan på människors hälsa. Några av de aspekter som behandlats är buller/ljud, avgaser/luftföroreningar, vibrationer och barriärer. I några fall beskrivs även effekt men i endast två fall av 104 beskrivs konsekvenser. Säkerhet behandlas i nästan hälften av materialet och även här är det främst påverkan som tas upp, effekt beskrivs sällan och konsekvens tas endast upp i ett fall.

Generellt redovisas inte riskanalyser men det förekommer i några fall. I en MKB för vindkraftverk tas isbildning upp som en risk och det beskrivs även hur isbildningen kan förebyggas. I en annan handling står det att olika riskkällor redovisas i kommunens riskanalys. Det redovisas dock inte i plan- eller MKB-handlingen om det är något i den riskanalysen som berör den aktuella planen.

Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens för hushållningen med naturresurser

Flertalet, 62 %, av de studerade handlingarna behandlar på något sätt hushållning med naturresurser. Beskrivningarna är dock i flertalet fall knapphändiga. De aspekter som mest frekvent behandlas är hushållning enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken samt 5 kapitlet miljöbalken som handlar om miljökvalitetsnormer, se figur 7. Var för sig är generellt ingen av aspekterna beskrivna. De behandlas i 35% av handlingarna.

Figur 7. Diagrammet visar antal handlingar som beskriver olika aspekter beträffande påverkan på hushållning med naturresurser. De två aspekter som behandlas mest frekvent är hushållning med naturresurser enligt 3 och 4 kap miljöbalken samt 5 kapitlet miljöbalken som handlar om miljökvalitetsnormer.

Exempel på vad som tas upp beträffande hushållning med naturresurser är risken för störning på rennärning, störning av riksintressen, beaktande av miljö kvalitetsnormer, trafik till tidigare ofrafikerade områden, användning av krossmaterial och gränsvärden för kväveoxid.

Som nämnts tidigare så görs generellt inte heller någon nulägesbeskrivning för hushållning med mark, vatten och andra resurser. I det stora hela så är det därför svårt att göra bedömningar av hushållningsaspekter, eftersom både bakgrundsinformation om nuläge och eventuell påverkan av maximalt utnyttjande av planen saknas för dessa aspekter.

Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens för annat

Det finns några ytterligare aspekter än de som nämnts ovan som har behandlats bl.a. energi, transporter, klimat, avfall samt sociala och ekonomiska effekter.

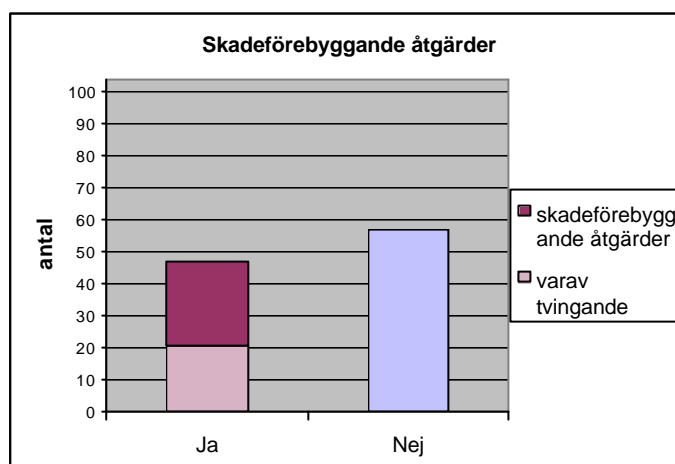
Beskrivning av påverkan på lång sikt, av indirekta effekter och konsekvenser, regional eller global påverkan samt kumulativa effekter

Under granskningen av handlingar har det undersökts om det vid beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens för aspekter som nämnts ovan även gjorts någon redogörelse för påverkan på lång sikt, av indirekta effekter och konsekvenser, regional eller global påverkan, samt kumulativa effekter. Resultatet i studien är entydigt. Generellt redovisas inga av den nämnda sortens påverkan, effekt och konsekvens. Det "bästa" resultatet är för beskrivning av långsiktig påverkan på hälsa och säkerhet, där det är 16 % av handlingarna som behandlade ämnet.

Sämst resultat är det för redovisningen av kumulativa effekter för aspekten "hushållning med naturresurser" där det inte finns en enda handling som redovisar detta.

Skadeförebyggande åtgärder

Skadeförebyggande åtgärder behandlas i nästan hälften av handlingarna, se figur 8. Åtgärderna redovisas dock i olika utsträckning, ibland väldigt utförligt och ibland i stort sett inte alls. Generellt överförs inte förslagen på åtgärder från MKB till plan. Man får en känsla av att det lovas mycket i MKBn men att endast lite av det kommer att genomföras i praktiken. Som ett exempel på detta kan nämnas en MKB som innehåller fyra A4-sidor med text om skadeförebyggande åtgärder. I planen finns sedan inte ett ord om dessa åtgärder.

Figur 8. Nästan hälften av studerade MKB-dokument redovisar förslag på skadeförebyggande åtgärder. I drygt hälften av dessa är åtgärderna i någon utsträckning överförda till detaljplanen.

Kvarvarande konsekvenser tas generellt inte upp. Detta är anmärkningsvärt eftersom det av studerat material åtminstone mellan raderna framgår att ett maximalt utnyttjande av många planer kan komma att medföra konsekvenser, både positiva och negativa, som kvarstår även om de negativa till viss del kan mildras genom skadeförebyggande åtgärder.

Kompensationsåtgärder

Kompensationsåtgärder behandlas generellt inte. I två fall av de 12 som nämner något om detta handlar det om att kompensera hårdgjorda ytor med grönytor mellan hus och att försvunnen naturmark i viss mån kan kompenseras med välplanerade parkmarker.

Uppföljning

Generellt sett nämns inte uppföljning i MKB-handlingarna. I några fall där uppföljning ändå nämns sker det inte i själva MKBn utan i andra planhandlingar.

Osäkerhet

Osäkerhet i bedömningar som gjorts behandlas i stort sett inte i de studerade handlingarna. Det är endast 9% av handlingarna som beskriver någon form av

osäkerhet i de bedömningar som gjorts vad gäller påverkan, effekt och konsekvens.

Samlad bedömning

Generellt förekommer inte en samlad bedömning där aspekter som påverkas (positivt som negativt) ställts samman i text eller tabell. Aspekterna behandlas istället över lag enbart var och en för sig. Av de 18 handlingar som har redovisat en samlad bedömning är det endast fem stycken som har fått den subjektiva bedömningen att vara tillräckliga eller bra. (Förutom att ange om handlingarna innehöll en samlad bedömning skulle granskaren avge en kortfattad kommentar om dess kvalitet.) Bland de övriga samlade bedömningarna var det ett flertal som i själva verket var en sammanfattning. Andra har bedömts vara för kortfattade eller intetsägande för att kunna fungera som en samlad bedömning.

Kategorisering av granskade handlingar

För att få en helhetsbild av de granskade handlingarnas kvalitet har det i studien gjorts en grov kategorisering av handlingarna. Indelningen bygger på att ett antal aspekter har valts ut vilka bedömts vara av stor vikt för att MKBn ska kunna fungera som beslutsunderlag. Aspekterna finns listade i rutan nedan. Därmed inte sagt att de aspekter som avgränsats bort inte är av betydelse. Sammanlagt har 16 olika kriterier valts ut från granskningsmallen. För de kriterier som innefattar flera delfrågor (nuläge, påverkan, effekter och konsekvenser för miljön samt påverkan på hushållning med naturresurser) krävs att MKBn redovisar ett visst minimiantal av dessa för att det ska redovisas som "träff". Hur många som krävts redovisas i rutan efter de berörda kriterierna.

Urvalskriterier

- 1 – Finns beskrivning av vad planen medger?
- 2 – Har någon form av behovsbedömning gjorts?
- 3 – Beskrivs nollalternativ?
- 4 – Beskrivs utformningsalternativ?
- 5 – Beskrivs lokaliseringsalternativ?
- 6 – Beskrivs nuläget för miljön? (minst 4 av 12 aspekter)
- 7 – Beskrivs påverkan på miljön? (minst 3 av 8 aspekter)
- 8 – Beskrivs effekt eller konsekvens på miljön? (minst 2 av 8 aspekter)
- 9 – Beskrivs skadeförebyggande åtgärder?
- 10 – Beskrivs osäkerhet?
- 11 – Finns icke-teknisk sammanfattning?
- 12 – Anges om MKB-arbetet påverkat planarbetet?
- 13 – Har någon form av avgränsning gjorts?
- 14 – Beskrivs påverkan på hälsan?
- 15 – Beskrivs påverkan på säkerheten?
- 16 – Beskrivs påverkan på hushållningen med naturresurser? (1-2 aspekter)

Indelningen gjordes genom att dela upp antal uppfyllda kriterier i fyra grupper med 4 kriterier i varje grupp. Resultatet blev följande:

A.	> 12 kriterier uppfyllda:	7 handlingar (7%)
	9-12 kriterier uppfyllda:	37 " (36%)
	5-8 kriterier uppfyllda:	40 " (38%)
	< 5 kriterier uppfyllda:	20 " (19%)

Ingen av studerade MKB-dokument uppfyllde alla kriterier. Den som fick flest "träffar" redovisade 15 av de utvalda kriterierna och fyra av handlingarna uppfyllde 14 av kriterierna. De tre MKB-dokument som fick lägst antal behandlade endast kriteriet påverkan på hälsa eller vad planen medger. Kriteriet *påverkan på hälsan* (främst bullerstörningar) var även det kriterium av de 16 utvalda som redovisades mest frekvent.

Av totalt 104 studerade MKB-dokument har 48 klassats som riktiga MKB-dokument enligt de granskningar som utförts i studien med hjälp av granskningsmallen¹. De flesta (81%) av dessa 48 MKB-dokument redovisade minst nio av kriterierna ovan.

Kommuner med policy

Resultat vid kategoriseringen studerades särskilt för de kommuner som i intervjun uppgav att de har en MKB-policy och/eller checklista för sitt arbete med detaljplaner. Detta för att se om deras handlingar är av bra kvalitet. Totalt var det 39 handlingar som upprättats av de kommuner som har policy. Resultatet blev följande:

B.	> 12 kriterier uppfyllda:	5 handlingar	(13%)
	9-12 kriterier uppfyllda:	11 "	(28%)
	5-8 kriterier uppfyllda:	13 "	(33%)
	< 5 kriterier uppfyllda:	10 "	(26%)

De fem handlingar som uppfyllde flest kriterier var alla från samma kommun. Det fanns således i detta skikt ingen handling som kom från kommuner med färre invånare än 20 000 (se nedan om jämförelse mellan små - stora kommuner).

Kommuner med checklista för behovsbedömning

För de kommuner (totalt 24 stycken) som i intervjun uppgav att de använder sig av checklista vid behovsbedömningen blev resultatet följande:

C.	> 12 kriterier uppfyllda:	0 handlingar	(0%)
	9-12 kriterier uppfyllda:	9 "	(37%)
	5-8 kriterier uppfyllda:	10 "	(42%)
	< 5 kriterier uppfyllda:	5 "	(21%)

Av de handlingar från kommuner som använder sig av checklista eller manual vid behovsbedömningen är det inga som uppfyller fler än tolv kriterier. I övrigt är fördelningen relativt lik A- och B-kategoriseringen ovan.

Kommuner utan policy och checklista

För att kunna göra en jämförelse med hur kommuner med policy och/eller checklista står sig mot andra kommuner beträffande uppfyllande av grundläggande kriterier i MKB visas nedan resultatet för de 40 handlingar som upprättats i kommuner utan varken policy eller checklista. Det kan dock vara ytterligare handlingar från analys A som borde vara med i analys D, men eftersom inte alla kommuner har intervjuats så används här endast de handlingar som med säkerhet hör till kommuner utan policy och checklista.

● _____
¹ Med riktig MKB menas här att den har inslag av att ha upprättats enligt god MKB-sed.

D.	> 12 kriterier uppfyllda:	2 handlingar	(4%)
	9-12 kriterier uppfyllda:	20 "	(50%)
	5-8 kriterier uppfyllda:	13 "	(32,5%)
	< 5 kriterier uppfyllda:	5 "	(12,5%)

Resultatet visar att handlingarna från kommuner utan policy eller checklista uppfyller grundläggande kriterier bättre än de handlingar som är gjorda i kommuner med checklista (C-kategoriseringen). Antalet handlingar som uppfyller fler än tolv kriterier än något högre bland de kommuner som har policy (B-kategoriseringen). Däremot är antalet handlingar som uppfyller mindre än fem kriterier lägre för kommunerna med policy (B-kategoriseringen) jämfört kommuner utan policy eller checklista (D-kategoriseringen).

Jämförelse mellan små, medelstora och stora kommuner

För en jämförelse mellan kommuner av olika storlek beträffande invånarantal och resultatet av kategoriseringen delas, i denna studie, kommunerna in i tre grupper:

1. < 20 000 invånare
2. 20 001 - 50 000 invånare
3. > 50 000 invånare

Av de granskade handlingarna är det 27 stycken som kommer från grupp 1, 20 stycken från grupp 2 och 57 från grupp 3. Resultatet av en fördelning av dessa efter antal uppfyllda kriterier ur "stora urvalet" ovan (A) presenteras i tabell 2.

Tabell 2. Av de 27 handlingar från små kommuner var det 9 stycken som uppfyllde 9-12 kriterier. Dessa 9 utgjorde 33% av det totala antalet handlingar från små kommuner.

kommungrupp / antal uppfyllda kriterier	< 20 000 inv.	20 001 - 50 000 inv.	> 50 000 inv.
> 12 kriterier uppfyllda	0	0	7 (12%)
9 - 12 kriterier uppfyllda	9 (33%)	6 (30%)	22 (39%)
5 - 8 kriterier uppfyllda	12 (45%)	10 (50%)	18 (32%)
< 5 kriterier uppfyllda	6 (22%)	4 (20%)	10 (17%)
Summa:	27 (100%)	20 (100%)	57 (100%)

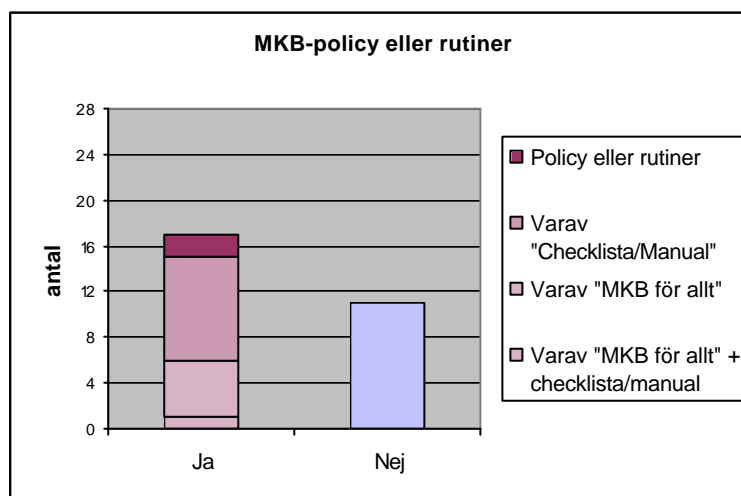
Resultatet för små kommuner visar att majoriteten av handlingarna behandlar färre än hälften av kriterierna som är av stor vikt för att MKBn ska kunna fungera som beslutsunderlag. Majoriteten av de medelstora kommunernas handlingar uppfyller inte heller mer än 5-8 kriterier. För de stora kommunerna ser resultatet dock något annorlunda ut. För denna grupp av handlingar uppfyller ungefär hälften mellan nio och tolv kriterier. Det är bara från stora kommuner som det finns handlingar som representerar kriteriegruppen "fler än 12 kriterier uppfyllda".

Intervjuer av kommuntjänstemän

29 personer från 28 kommuner har intervjuats i undersökningen. Nedan används benämningen *kommunen* med utgångspunkt från vad den person som blivit intervjuad har sagt. Innebörden är alltså inte att en hel kommun har yttrat sig eller tillfrågats i denna studie.

MKB-policy / Behovsbedömning

Av de kommuner som har intervjuats så är det bara en tredjedel som har en policy om hur de ska hantera frågan om MKB för detaljplan. Några av de som har en policy har som rutin att upprätta MKB för alla detaljplaner. Andra har däremot utvecklat egna checklistor och manualer som de har till hjälp då de ska avgöra om detaljplanens maximala utnyttjande innebär en betydande påverkan på miljön, hälsan eller hushållningen med mark och vatten och andra resurser eller inte. Resultatet illustreras av figur 9 nedan. Några kommuner som idag inte har någon policy eller checklista håller på att upprätta en sådan. En kommentar som kom fram i samband med framtagande av en checklista var att en kommun tänkte använda sig mycket av GIS (geografiska informationssystem) som ska vara kopplat till checklistan. Arbetet går dock långsamt framåt eftersom de inte har några pengar som är direkt avsatta för ändamålet.

Figur 9. Den vänstra stapeln visar totala antalet av de intervjuade kommunerna som har en MKB-policy eller rutiner gällande MKB för detaljplan. 10 av dessa 17 kommuner har en checklista eller manual. 6 av kommunerna gör MKB för alla detaljplaner varav en av dessa kommuner även har en checklista. Totalt har tjänstemän från 28 olika kommuner intervjuats.

Flera av kommunerna tycker att definitionen av "en betydande påverkan" är ett problem för dem idag. Flera informanter tycker att det är svårt att veta var gränsen ska dras för "betydande påverkan" och vad det är som ska kallas MKB och vad som bara är en vanlig konsekvensanalys. Någon tycker att svaret på vad som är betydande berodde på vem man frågar. En kommentar som kom fram var att Boverket borde definiera detta begrepp eftersom de har en större överblick över hur det ser ut i Sverige. Ytterligare en kommentar var att det behöver rensas upp bland begreppen och att det fordras tydligare regler för när det krävs och när det

inte krävs MKB. Detta skulle kunna åstadkommas genom handfasta regler från Boverket.

Intervjuerna visar att arbetet med planärenden hos flera kommuner idag går till så att de går igenom en checklista för varje planärende som inte är av alltför enkel karaktär och behovsbedömningen görs utifrån genomgången av checklistan. De som deltar är exempelvis planhandläggare, miljösamordnare, miljöhandläggare och andra från miljö- och hälsoskyddskontoret och samhällsbyggnadskontoret. Det görs en "liten mkb" för varje plan. Checklistan följer med planen under hela upprättandeprocessen och utgör en del av planhandlingarna. Motiveringen till att planens genomförande anses medföra en betydande påverkan anges i checklistan och skrivs även in i planbeskrivningen med hänvisning till checklistan. En informant berättade att alla som deltagit skriver under checklistan. En av kommunerna använder sig av en manual till "förstudie-mkb" och gör en bedömning av betydande påverkan trots att de har som rutin att upprätta MKB för alla sina detaljplaner.

Några kommuner tog upp riskerna med checklistor och en var mycket skeptisk till alla typer av checklistor. En kommun sa att risken med checklistor är att MKB-författaren tar med allt för att inte missa något viktigt och att man inte vågar utesluta saker. Någon avgränsning utförs ej.

Inom en av kommunerna diskuteras det mycket om vem som kan ställa krav på MKB och i vilken utsträckning. Informanten tycker att länsstyrelsen och miljönämnden ofta ställer en massa krav på att det ska göras en MKB när planenheten (eller motsvarande) bedömt att det inte behövs.

Hur upplevs PBLs krav på MKB?

Många upplever kravet på MKB som rimligt och flera är positiva till det. Det har blivit rutin och något självklart, vilket flera upplever som positivt för miljön. Andra menar att det riskerar att bli en pappersprodukt som ingen orkar läsa. En informant tycker själv att det känns angeläget men att politikerna tycker det är onödigt och dyrt. Några kommuner efterlyser bättre samspel och kopplingar mellan PBL och miljöbalken. Flera av informanterna påpekade att huvudsaken är att få fram de viktigaste miljöaspekterna, inte att ha rutiner för rutinernas skull. Andra kommentarer var att MKB säkerställer att inte viktiga aspekter glöms bort och att när det behövs MKB enligt lagtexten så behövs det verkligen! Några är dock kritiska till kraven i PBL och en kommentar var att kravet på MKB i PBL är för högt och att det blir ett onödigt ont. Informanten upplever det som att MKBn görs bara för att den ska göras.

Kontakt med länsstyrelsen

Många av kommunerna visade sig ha en tät och kontinuerlig kontakt med länsstyrelsen. De flesta anser att den kontinuitet de idag har är bra avvägd. Det är dock stor skillnad mellan hur ofta de olika kommunerna träffar länsstyrelsen med variation från 1 gång om året upp till 24 gånger om året. Mer än hälften av de tillfrågade kommunerna håller sig i spannet mellan 4-24 gånger per år.

Några uttryckte att de har väldigt stor hjälp av länsstyrelsen vid MKB-arbetet medan någon tycker att kommunen behärskar området minst lika bra själva. En kommun tycker att de får allt mindre stöd från länsstyrelsen. Tidigare var det mycket lättare att höra av sig dit och ställa frågor och få hjälp av någon som visste

hur andra kommuner löste liknande problem. Nu har länsstyrelsen inte samma tid att lägga på kommunerna och det går inte att få samma fruktbara utbyte som förr. Detta är inte generellt för alla kommuner. En annan informant berättade att så fort kommunen vill diskutera något pga. att de är osäkra i en fråga så kontaktar de länsstyrelsen vilka hittills ställt upp till 100%. Länsstyrelsen räknas som en resurs och ger mycket service åt kommunen. Informantens kommentar var att länsstyrelsen får högsta betyg!

Nivåer av MKB

Det var få av de tillfrågade kommunerna som inte har någon nivågradering av MKB. Flera av kommunerna har antingen en fristående MKB eller några rader direkt i planbeskrivningen, eventuellt under en MKB-rubrik. De flesta skiljer ännu mer på de olika nivåerna och benämner dem även olika beroende på omfattning. De begrepp och rubriker som nämndes under intervjuerna var förutom (stor) MKB följande:

miljökonsekvensbedömning

miljökonsekvensanalys

miljökonsekvenser

miljöbeskrivning

miljökommentar

miljöberättelse

liten MKB

konsekvensbeskrivning

konsekvensbedömning

konsekvenser

plankonsekvensbeskrivning

checklista

Det finns med andra ord en uppsjö av olika begrepp som kommunerna använder sig av vid beskrivning av miljön i plansammanhang. Flera kommuner önskar att det fanns flera vedertagna nivåer av MKB. De ifrågasätter om stora MKB-dokument verkligen fyller någon funktion i många fall. En kommentar från några informanter var att huvudsaken är att man kan ta fram och belysa problem och möjligheter.

Någon uttryckte det som att de enklare behovsbedömningarna är ett bra informationsunderlag för allmänheten eftersom de är lättare att läsa, medan de större MKB-dokumenterna är svårare att ta till sig. En kommun föredrar ordet konsekvensbeskrivning och tycker att man ibland borde använda detta begrepp istället för MKB i plansammanhang. Detta eftersom även ekonomiska och sociala konsekvenser borde beskrivas och då det inte bara är miljön som är av vikt. En annan informant försöker i sin kommun driva att det heter checklista för de planer vars genomförande inte innebär en betydande påverkan.

Några av informanterna föredrar att texten om "miljö" är direkt "inbakad" i planbeskrivningen. En kommentar var att det annars är lätt att fristående dokument försvinner vid arkivering, men då texten är direkt inbakad i planbeskrivningen så "följer texten om miljö med hela vägen". Denna uppfattning delas inte av alla. En informant tycker att det är viktigt att miljöfrågorna redovisas i ett separat dokument oavsett vilken status det är på beskrivningen.

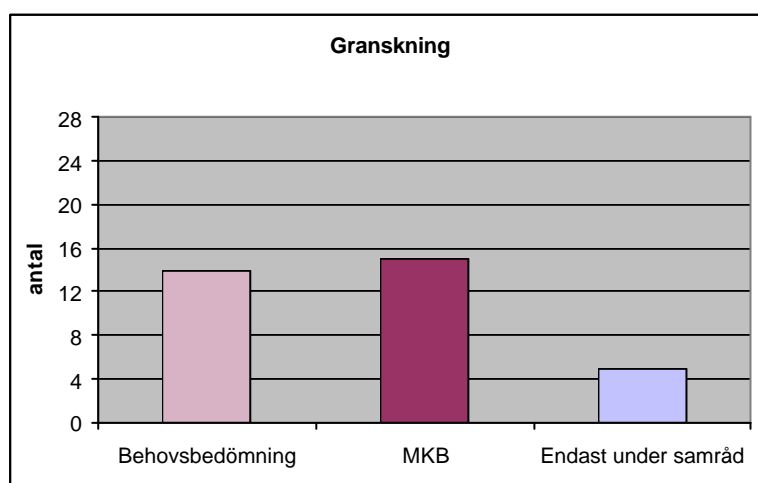
Flera av kommunerna tror att det finns en risk för att begreppet MKB utarmas. En informant tycker att det lätt blir en begreppsförvirring med MKB eftersom det står för lite olika saker för olika människor. En annan kommun tycker att begreppet används till lite allt möjligt och på så sätt blir utarmat, men tyckte att det är svårt att vara helt tydlig. En kommun som själv skiljer på olika nivåer av MKB misstänker att många andra kommuner kallar det de gör för MKB oberoende av nivå t.o.m. om det bara är några rader om miljö i planbeskrivningen. Informanten anser att om det är olika nivåer för de texter som behandlar frågor som annars berörs i MKB bör inte allt kallas för "MKB" (se även exemplet i rutan nedan).

Granskning

Bland de intervjuade kommunerna är det en tredjedel som har någon form av granskning av både behovsbedömning och MKB före samrådet (se figur 10 nedan). Rutinerna är lite olika, i vissa kommuner som använder sig av checklista för behovsbedömningen så sker en granskning av beslutet genom att det är flera som är med och upprättar listan. Ibland är det även ytterligare en person som granskar deras bedömning. Någon kommun har vid behovsbedömningen (förstudien) möjlighet att stämma av avgränsningen och i deras manual finns det under rubriken "avstämt med" möjlighet att redovisa detta. Den person som avgränsningen stäms av med behöver inte vara en person "i huset" utan kan vara någon med särskild kompetens inom ett ämnesområde.

Beträffande granskning av MKBn uppgav några informanter att den granskas inom avdelningen, av miljöförvaltningen, miljöinspektör, teknisk förvaltare eller kommun-ekolog. I de fall som det är en konsult som upprättat MKBn så har några kommuner sagt att den granskas inom kommunen av t.ex. planförfattare och teknisk förvaltare. En annan kommun uppgav dock att MKB-dokument upprättade av konsult inte granskas av kommunen.

I andra fall sker granskningen genom samrådet eftersom MKBn följer med övriga planhandlingar till olika remissinstanser. Kommunerna har i dessa fall inga egna granskningsrutiner för behovsbedömningen eller för MKBn.

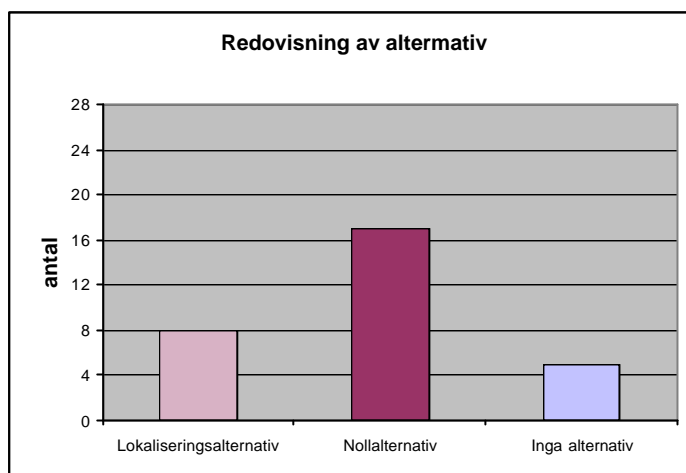
Figur 10. Diagrammet visar att 14 av totalt 28 av de intervjuade kommunerna gör någon form av granskning av behovsbedömning. MKB granskas före samråd i ungefär samma utsträckning som behovsbedömning. I 5 av kommunerna förekommer det ingen granskning av vare sig behovsbedömning eller MKB före samrådet.

Alternativredovisning

Många kommuner redovisar nollalternativet "pliktskyldigt". Lite fler än hälften av kommunerna uppgav att de redovisar nollalternativ. Det var däremot betydligt färre som sa att de redovisar lokaliseringsalternativ. Många kommuner tycker att alternativdiskussionerna hör till ett tidigare skede (program eller översiktsplan) och inte till detaljplaneskedet, då platsen i princip är bestämd. Några av kommunerna beskriver varken lokaliseringsalternativ eller nollalternativ i sina MKB-dokument. Figur 11 nedan illustrerar resultatet av intervjun beträffande alternativredovisning.

Några av kommentarerna var att redovisning av lokaliseringsalternativ är något av en efterhandskonstruktion eftersom MKB kommer in i ett sent skede när det redan är bestämt att verksamheten ska genomföras. Ytterligare en kommentar var att det är ganska meningslöst att göra en beskrivning om att något ska byggas på ett annat område och informanten hade aldrig sett några exempel på att så skett. Andra kommentarer var att alternativredovisning redovisas lite halvhjärtat och att kommunen gör det för att de måste. En kommun sa att det bl.a. är ekonomiska konsekvenser eller att företag annars etablerar sig någon annanstans som är anledningen till att lokaliseringsalternativ saknas. Det fanns dock kommuner som uttryckte sig mer positivt om redovisning av lokaliseringsalternativ. En kommun tycker att det är jättebra att visa alternativ och motivera varför valt alternativ är så bra jämfört med andra.

Ur de svar som fått genom intervjuerna kan utläsas att många inte förstår vilken funktion nollalternativet har, dvs. utgör ett referensalternativ mot vilket övriga alternativ ska jämföras vid bedömning av konsekvenserna. Några av kommunerna uttalade sig om att begreppet nollalternativ tolkas olika. En av informanternas definition var "den plan som gäller och inget händer". En annan kommun redovisar inte nollalternativ utan konsekvenserna bedöms istället mot den gamla planen och vad den tillåter och vad som ger förändringar för området med den nya planen i jämförelse med den gamla. En annan kommentar om nollalternativ var att det aldrig är "status quo" men att det aldrig är några djuplodande analyser av nollalternativet. Flera av kommunerna sa att de alltid redovisar nollalternativ och att de väger alternativ mot ett nollalternativ. Några sa att de bedömer konsekvenserna mot nollalternativet. En kommun använder sig av ett nollalternativ som är ett maximalt nyttjande av vad gällande plan tillåter. Några av kommunerna uppgav att de redovisar utformningsalternativ.

Figur 11. Diagrammet visar hur många kommuner som redovisar lokaliserings- och/eller nollalternativ.

Den samlade bedömningen

Ungefär hälften av de tillfrågade kommunerna uppger att de gör en samlad bedömning. Genom intervjuerna har det dock förmedlats en känsla av att flera kommuner egentligen inte vet vad en samlad bedömning är för något. Denna känsla styrks av kommentarer som t.ex. att den samlade bedömningen delas upp i olika områden och resultatet för varje aspekt får en egen samlad bedömning. En annan kommun uttryckte att den samlade bedömningen som finns är det som står i den icke-tekniska sammanfattningen.

I många fall görs ett förslag till samlad bedömning av planhandläggaren, konsulten eller av en grupp inom kommunen. Denna får beslutsfattaren sedan ta ställning till och avgöra om de tycker det är lämplig eller ej. Slutligen är det politikerna som avgör. Tyvärr är det inte alltid politikerna har läst mer än sammanfattningen berättade en informant.

Uppföljning och kontroll

Idag finns det i stort sett ingen kommun som har rutiner för kontroll och uppföljning. Flera kommuner efterlyser tips, råd och hjälp för att ta fram rutiner för kontroll och uppföljning. Frågor som kom upp under intervjuerna rör vem som skulle vara ansvarig för och genomföra kontroll och uppföljning. Några informanter uppgav att vissa ansvarsfrågor kan hanteras vid ansökan om bygglov och vid bygganmälan och tillsyn. Frågor som rör t.ex. buller och dagvatten föreslås hanteras av miljö- och hälsa. Gatu- och fastighetskontoret är ibland beställare och då är det enklare än om det är någon extern verksamhetsutövare anser två av kommunerna. En av kommunerna behandlar kontroll och uppföljning i sin manual, se rutan nedan. I intervjun kom det fram att kommunen ändå är dålig på uppföljning, men att de gör så gott de kan för att det som står i MKBn ska komma med i detaljplanen. En kommun har i ett fall för vindkraftetablering angett mätmetoder, tidpunkter för mätning och ansvar i planhandlingen. En annan kommun har lagt in ett speciellt program med kontrollplan med miljöcertifiering i ett par planer för silo, industri och fjärrvärmecentral.

Integrering av MKB i planprocessen

I flera kommuner integreras MKBn tidigt i planprocessen. Några nämnde att redan då de diskuterar program för detaljplanen så diskuterar de vilka ämnesområden som är viktiga att ta upp i MKBn. MKB-arbetet pågår parallellt med planarbetet och biläggs övriga planhandlingar under planprocessen. En informant nämnde att MKBn kompletteras under resans gång och att MKBn ska vara levande. Flera av de tillfrågade tycker att MKB påverkar planutformningen. En informant uppgav att MKBn påverkar mer när en konsult upprättar den. En informant sa att det kan bli mer ekonomiskt fördelaktiga beslut då de tar mer naturhänsyn och ekonomiska hänsyn.

Andra kommentarer från informanterna tyder på att vissa kommuner ändå inte är helt nöjda med sitt arbetssätt. En informant uttryckte att MKB-processen startas lite sent i vissa fall, vilket flera andra kommuner också antytt under intervjuerna. Informanten sa vidare att då MKB kommer in i processen har det redan pågått en diskussion om projektet och det finns ett förslag. Byggherren kanske har varit i kontakt med en konsult som ritat på det. Det har med andra ord redan tagits en del beslut när MKB kommer in i bilden. Beträffande alternativdiskussioner nämnde flera kommuner att många beslut redan är fattade då arbetet med detaljplanen startar.

Allmänheten

Det varierar mycket hur stort engagemanget hos allmänheten är. Många informanter berättade att allmänheten hör av sig alldeles för sent i processen eller först då byggnaden står på plats.

En mindre kommun hade god hjälp av lokal massmedia, som ofta skriver om planerade (och genomförda) möten. Därigenom fick kommunen synpunkter även långt utifrån.

Två kommuner uttryckte en viss bitterhet över allmänheten i vissa lägen. Det framkom att det kan bli en olustig stämning, då allmänheten tycker att kommunen inte gör det de borde göra. "Ibland spelar det ingen roll vilket material vi har tagit fram, de utgår ifrån att vi försöker luras, då spelar det ingen roll att det inte är vi som har gjort MKBn, utgångspunkten är att kommunen luras."

Vad säger översiktsplanen om MKB?

Ingen av kommunerna har en översiktsplan där områden finns utpekade där MKB alltid ska upprättas eller vilka aspekter som ska belysas i en MKB. Några nämnde dock att de snart kommer att få en ny översiktsplan där detta kommer att behandlas. En kommun har redan idag en översiktsplan som ger stöd för att graden av påverkan i princip alltid ska bedömas med hjälp av en checklista.

Parallella processer

Av de kommuner som intervjuats har 14 av 28 erfarenhet av parallella processer beträffande plan- och projekt-MKB. Det rörde sig om bl.a. vindkraftverk (tre st), förbränningsanläggning och flygcentra. Den del som samordnas är främst samråden. I några fall används projekt-MKBn även för planen. En informant nämnde att samordning har skett med att ge information till sakägare. Flera av

informanterna uppfattar tillvägagångssättet med parallella processer som något positivt. En av kommunerna är dock väldigt skeptisk och sa att de aldrig gör om det och att det var en chockartad upplevelse samt att verksamhetsutövaren tog över hela samrådet.

Bra exempel på rutiner mm

Vid genomförandet av studien gav de tjänstemän på kommunerna som intervjuats flera bra exempel på arbetsrutiner och liknande som bör lyftas fram. Nedan redovisas några av de fall som är intressanta.

En kommun har en ekogrupp bestående av 5 personer. Handläggarna kan använda ekogruppen som bollplank, vilket kan underlätta avgränsningen av MKB och de kan tillsammans avgöra vilken typ av MKB som ska göras samt om de kan göra den själva eller om MKB-arbetet ska läggas ut på konsult.

Hos en annan kommun är det första som sker i planuppdraget att se på platsens förutsättningar genom att göra en s.k. miljökonsekvensbedömning med hjälp av en checklista. Ibland stöter de på många "problem" och kan på ett tidigt stadium avgöra om fler alternativ behöver tas fram. Miljökonsekvensbedömningen visar om det krävs en fullständig MKB enligt god sed eller om det bara är delutredningar som måste göras. Checklistan går igenom av planförfattare och andra tjänstemän och förankras även politiskt. För att täcka in många aspekter är de sammanlagt ca 5 personer som gör checklisten. Kommunen var tidig att använda checklista (1994).

En kommun har en miljöstrateg som fungerar som "spindeln i nätet" när det gäller kommunens arbete med miljöfrågorna i planarbetet. Denne är en länk mellan de personer som är involverade i planarbetet t.ex. vid olika kontor inom kommunen eller mellan kommunen och konsulten.

Informanten i en kommun berättade att de har startat ett MKB-nätverk med olika kompetenser för de frågor som MKBn ska ge en samlad bedömning av. De har även mallar för upprättande av MKB, planbeskrivning samt några andra dokument. Informanten tycker att det är svårare att integrera MKB i planprocessen när det är en konsult som upprättar MKBn. I samband med att kommunens MKB-nätverk har byggts upp så har kompetenserna inom kommunen inventerats. Det finns idag en lista som regelbundet uppdateras över resurspersoner som har fördjupade kunskaper inom olika ämnesområden och det finns kontaktpersoner inom olika förvaltningar. Om det finns behov av fördjupad kunskap inom ett ämnesområde finns en lista med resurspersoner. Listan är uppdelad på naturmiljö, kulturmiljö, social miljö, hälsa och säkerhet, natur, människor och hushållning med naturresurser. Enligt informanten så finns det stor kompetens inom kommunen och personerna ställer upp på ett positivt sätt. Deltagandet är sanktionerat hos förvaltningschefen.

Konsulternas roll

I de intervjuer som utfördes framkom det en del synpunkter som kommunerna har om konsulters arbete med MKB för detaljplan. Flera av kommunerna anlitar konsulter för stora MKB-arbeten eller när de själva inte hinner med MKB-arbetet. En informant sa att kommunen inte själv har kompetens för att upprätta vissa typer av MKB. Många är positiva till att det kommer in fler personer med nya idéer i processen och att det är en utomstående som upprättar MKB-dokumentet. En annan kommentar var att det är positivt och bra att ha en konsult och få konsultens version eftersom kommunen kan ha missat något.

Flera av informanterna är dock överens om att konsulterna ofta skriver för mycket i MKB-dokumenterna. Det står mycket om saker som inte har så stor påverkan och kanske skymmer sikten för de viktiga frågorna. En informant sa att då kommunen själv upprättar MKB tas de aspekter med som är av betydelse för projektet. En konsult däremot är kanske mer benägen att ta med aspekter som i ett specifikt fall

är ovidkommande. En annan åsikt är att konsulternas MKB-dokument ofta innehåller upprepningar och innehåller "mycket ord". En informant tycker att konsulternas MKB-dokument är gjorda efter en speciell mall dvs. konsulterna "klipper och klistrar" och har sin speciella struktur på MKBn och att alla MKB-dokument konsulten gör därmed ser väldigt lika ut. Denna mall har konsulten för att göra kommun och länsstyrelse nöjda. Informanten anser dessutom att konsulten inte alltid har belägg för alla sina påståenden. En annan kommentar i ämnet var att det finns kunskapsbrister hos många konsulter när det gäller planering och plan-MKB. Det blir ofta miljöbalks-MKB istället då det är en konsult som är författare. En kommun nämnde att MKB blir mycket sämre då byggbolagen själva gör dem och kommunen har i dessa fall haft mycket synpunkter på MKBn.

I en kommun diskuteras det mycket beträffande om konsulten eller planförfattaren ska göra MKB. Informanten uttryckte det som att planförfattarens opartiskhet ifrågasätts när det gäller MKB-författandet. Men planförfattaren ska ju vara opartisk i alla frågor och då ifrågasätts det inte enligt informanten. Konsulterna är ofta mer partiska eftersom de styrs mycket av beställaren vad som ska tas upp i MKBn eller inte och konsulten vill få uppdrag av verksamhetsutövare även i framtiden. Informanten tycker att frågor lyfts upp tidigt och påverkar planprocessen mer om det är kommunen själv som upprättar MKBn.

Problem & funderingar som kommuner har om MKB

Under intervjuerna kom det upp frågeställningar från informanternas sida som är intressanta att redovisa. Det rör exempelvis problem eller funderingar som kommunen har som rör deras arbete med MKB.

Kostnader

Några av kommunerna kom in på kostnaderna för MKB-processen. En informant uttryckte sig om att det idag finns oklarheter om vem som ska stå för MKBns kostnader. Det finns inget som talar för att kommunen kan ta betalt för det eller att kommunen kan kräva att exploatören ska upprätta MKBn. Informanten jämförde med detaljplaner eftersom kommunen har en taxa och tar betalt av den sökande för detta arbete. Enligt en annan informant så har dennes kommun hittills lyckats "skaka fram pengar" eftersom de fördjupade MKB-dokumentet tills nu upprättats av exploatörerna. Detta har skett i form av miljöbalks-MKB som kommunen sedan återanvänt för detaljplan. En informant berättade att dennes kommun har en taxa för upprättandet av detaljplans-MKB genom att de för de detaljplaner som det krävs MKB av exploatören tar 24% extra betalt jämfört med om endast en detaljplan skulle upprättas.

En annan kommentar om kostnader var att en fullständig MKB kräver stort arbete och tynger den ofta redan hårt belastade ekonomin hos kommunerna. Detta tror en informant kan leda till att kommuner, för att slippa kostnaderna för en MKB enligt god sed, inte ens har en checklista för behovsbedömning. Det framhölls att det är viktigt att visa dessa kommuner att det finns enklare metoder för MKB-processen så att det alltid sker någon form av utredning.

Hur ska uppföljning gå till?

Alla informanter tycker att uppföljning och kontroll är ett klart eftersatt arbete i kommunerna. Några frågade hur en vettig uppföljning kan göras. Vad är t.ex.

möjligt att skriva in i en genomförandebeskrivning? Någon undrade under intervjun om kommunen ska ange mätmetoder, tidpunkter för mätning samt ansvar i planhandlingen. Flera informanter efterfrågade strategier med att komma till rätta med detta problem.

Vad är miljö?

En annan frågeställning som flera kommuner kom in på var vad som innefattas i begreppet "miljö". Vad kan ingå i en MKB? Kan aspekter som kvinnor, handikappade, säker miljö, tillgänglighet, trygghet, brottsförebyggande åtgärder, service, mötesplatser tillgång till offentliga platser behandlas i MKB? Flera av de intervjuade tog upp att barnens aspekter blir allt viktigare och en kommun berättade att de har en "barnchecklista". En kommun tycker att sociala konsekvenser är det svåraste i MKB. En informant nämnde att denne ville ha med sociala konsekvenser, men fick stopp av miljöchefen som sa att sådana frågor inte skulle ingå i MKB. En informant berättade att de ställer krav på konsulten att ta med sociala, ekonomiska och samhällsekonomiska konsekvenser i MKBn och tycker att den då blir bättre. Några kommuner nämnde att de även tar med jämställdhet som en aspekt i MKB.

Jämförelse av granskning och intervjuer av kommundienstämman

Enligt utförda intervjuer så redovisas nollalternativ i 60% av kommunernas MKB för detaljplan. Resultatet av granskningen bekräftar detta genom att 65% av handlingarna beskrev nollalternativ. Skillnaden var lite större i resultatet för redovisning av lokaliseringsalternativ. Enligt intervjuerna var det 28% som beskrev alternativ lokalisering medan det enligt granskningen endast var 17% som behandlade detta. Det är med stöd av denna studie inte möjligt att uttala sig om vilket resultat som är det mest sanningsenliga. Intervjusvaren kan vara förskönade och urvalet av granskade handlingar kan vara missvisande vad gäller Sverige i stort. Resultaten pekar ändå ungefär åt samma håll.

Skillnaden i resultat och svar beträffande om MKBn granskas skilde sig betydligt mer än vad som var fallet för alternativredovisning. Informanternas svar gav resultatet att 54% av MKB-dokumenterna granskas före samråd medan resultatet från vår granskning var att endast 35% av MKB-dokumenterna granskades. En orsak till skillnaden i svar förutom de som nämndes för alternativ kan t.ex. vara att det i MKB-dokumenterna inte framgår att det faktiskt skett en granskning eftersom det ofta är svårt att få en överblick av MKB-processen genom handlingarna.

Både intervjuerna och granskningarna tyder på att kommunerna eller de som är författare till MKB för detaljplan blandar ihop begreppen (icke teknisk) sammanfattning och samlad bedömning.

För att ytterligare jämföra om de granskningar som gjorts i studien stämmer överens med de svar som kommunerna gav så slumpades 9 kommuner ut för att närmare undersöka några frågor. De frågor som valdes ut var behovsbedömning, motivering av behovsbedömning, nollalternativ, lokaliseringsalternativ och samlad bedömning. Antalet handlingar som funnits att granska har varierat mellan de olika kommunerna. Resultaten i en och samma kommun har i de tillfällen det funnits flera handlingar att granska visat på ganska lika resultat. I tabellen nedan redovisas det jämförande resultatet från utförd granskning och intervju.

Tabell nr 3. Svaren redovisas som Ja; det finns eller förekommer, Nej; det finns inte eller förekommer inte. Det första svaret är resultatet från granskningen medan det andra svaret är det som erhållits genom intervjun. För kommun nr 7 var det i några fall delat mellan granskningens och intervjus resultat för om det behandlas eller ej, därav svaret 50%. De fetmarkerade svaren är de fall där intervjusvar inte stämde överens med utförda granskningar.

Kommun nr.	Behovsbedömning	Motivering	Nollalternativ	Lokaliseringsalternativ.	Samlad bedömning.
1	Ja - Ja	Ja - Nej	Ja - Ja	Nej - Nej	Nej - Ja
2	Ja - Ja	Nej - Ja	Nej - Nej	Nej - Nej	Nej - Ja
3	Nej - Ja	Nej - Nej	Nej - Nej	Nej - Nej	Nej - Nej
4	Ja - Nej	Ja - Ja	Ja - Nej	Ja - Nej	Ja - Ja
5	Nej - Ja	Nej - Nej	Ja - Ja	Ja - Nej	Nej - Nej
6	Ja - Ja	Ja - Nej	Ja - Ja	Nej - Ja	Nej - Ja
7	50% - Ja	50% - Ja	50% - Ja	Nej - Ja	Nej - Ja
8	Ja - Ja	Ja - Nej	Ja - Ja	Ja - Nej	Nej - Nej
9	Nej - Ja	Nej - Nej	Nej - Ja	Nej - Ja	Nej - Nej

Tabellen visar tydligt att informanterna i många fall har dålig koll på hur läget ser ut för MKB för detaljplan i deras kommun. Det är inte enbart så att informanterna har uppgett en mer positiv bild av läget. I åtta fall är det faktiskt så att de granskningar som utförts i studien visar en bättre bild av de utvalda frågorna än vad informanterna uppgav. Skillnaderna mellan resultaten från granskning och intervju tyder på att informanterna inte är uppdaterade beträffande innehållet i de MKB-dokument för detaljplan som upprättas. Vad detta beror på kan inte utläsas av denna studie utan kan bara spekuleras om. En anledning kan vara tidsbrist, en annan kan vara att det som någon informant kommenterade stämmer beträffande att det inte finns så många som verkligen läser MKB-dokumentet.

Diskussion

Granskning av MKB för detaljplan

MKB-dokumentets tydlighet

Om tanken är att MKB-dokumentet ska kunna läsas fristående så har många dokument stora brister. Det är inte helt ovanligt att viktig fakta om t.ex. naturmiljön enbart (eller mer utförligt) finns beskriven i planen men inte i själva MKBn. Det kanske inte är bra med upprepningar, men då bör man noggrant överväga i vilket dokument som informationen ska finnas. Det verkar logiskt att den beskrivning som rör miljö, hälsa och hushållning med resurser har MKBn som sitt forum.

Enligt Boverket är det viktigt att det för alla detaljplaner görs en behovsbedömning. Vid denna bedömning ska det avgöras om planens genomförande innebär en betydande påverkan eller ej. Vad som kommer fram i denna bedömning ska tydligt framgå av planhandlingarna. Verkligheten ser enligt utförd studie inte ut så med tanke på att det inte ens i hälften av handlingarna är möjligt att utläsa hur denna bedömning har gått till. Detta är en av flera faktorer som bidrar till att det är svårt att följa hur MKB-processen har gått till i de studerade fallen. Det borde vara grundläggande att informera läsaren på vilken basis ett visst dokument har upp-

rättats. Något som dessutom bör vara med i en MKB för detaljplan, och som gör dokumentet mer lättillgängligt för läsaren, är en s.k. icke-teknisk sammanfattning. Detta saknas i nästan hälften av handlingarna vilket är ännu en faktor som påverkar transparensen och försvårar allmänhetens möjlighet att ta till sig det som står i MKBn. Ytterligare en sådan faktor är att tidigare beslut om och motiv för val av plats inte redovisas i MKB-dokumentet, vilket enligt Boverket är något som ingår i god MKB-sed.

God MKB-sed innebär också att MKBn ska klargöra och utgå från det bakomliggande syftet med planen vid de beskrivningar som görs. Genom att detta inte följs i nära hälften av handlingarna så missar författaren att tydliggöra det bakomliggande behovet av planen. I och med att syftet saknas så går det heller inte att fullt ut använda handlingarna som underlag för alternativsökning. Detta eftersom läsaren inte vet syftet och därmed inte heller kan avgöra vilka olika behov och krav som ett alternativ måste uppfylla. Det går med andra ord inte att synliggöra andra sätt att nå planens syfte. Det är svårt att värdera om de avvägningar och bedömningar som gjorts i MKB-dokumentet om avgränsningar/påverkan/effekt är rimliga. Orsakerna är flera och varierande. Det är ofta svårt att få en klar bild över omgivningen; var bor det människor, var finns det skolor, finns det några kultur- naturvärden, hur ser landskapet ut (siluett, karaktär), när och hur rör sig människor i området. Eftersom det redan i nulägesbeskrivningen saknas information för att få en bra bild över området är det helt naturligt ännu svårare att värdera hur området kommer att påverkas av ett maximalt utnyttjande av planen.

En person som känner till platsen kan göra en annan bedömning av platsen än någon som inte känner till ett område. Någon som känner till platsen väl kanske bättre kan förstå den avgränsning som gjorts i MKBn eller avsaknad av information för vissa aspekter. Många aspekter är i sitt sammanhang kanske inte alls av vikt, men då detta inte förklaras i text är det omöjligt att bedöma detta utan kännedom om platsen. Detsamma gäller aspekter som inte behandlas i handlingarna. Om läsaren inte känner till platsen kan avgränsningen kännas tillräcklig med tanke på den bakgrundsinformation som getts i nulägesbeskrivning etc. men i själva verket kan viktig information saknas gällande beskrivning av effekter och konsekvenser för t.ex. närboende.

Det är förvånande att säkerheten inte beskrivs i större utsträckning eftersom det ändå är något väldigt viktigt. Säkerhetsfrågor kanske behandlas i andra utredningar, men det känns som en brist att denna information inte förs in i MKB. Det är ju trots allt en hel del åtgärder i vår närmiljö som påverkar säkerheten, både positivt och negativt och detta bör komma fram.

Med tanke på vad som sagts ovan är det svårt att tänka sig att berörda sakägare har involverats på ett rimligt sätt. För det första kan det mot bakgrund av att nulägesbeskrivningen ofta är knapphändig, vara svårt att bedöma vilka de berörda kan tänkas vara. För det andra så är det som står i MKBn inte juridiskt bindande, vilket den breda allmänheten kanske inte är insatt i. Detta kan leda till att en läsare av planhandlingarna blir förvirrad och "lurad" av det som står skrivet eftersom det kan vara svårt att skilja på vad som ska genomföras genom att det regleras i detaljplanen och vad som är utgör *förslag* på åtgärder som kan vidtas (t.ex. skadeförebyggande åtgärder i MKBn).

Beskrivning av påverkan, effekt och konsekvens

Som nämndes i resultatdelen så stannar ofta beskrivningen vid påverkan. Avsaknaden av beskrivningar för effekt och konsekvens är en mycket svag punkt i handlingarna. Påverkan på mark är den miljöaspekt som är mest frekvent beskriven i de studerade handlingarna. Denna aspekt finns redovisad i 73% av handlingarna. Om man däremot ser till hur frekvent det görs en beskrivning av effekt och konsekvens är resultatet betydligt sämre med siffrorna 22 respektive 3%. Tendensen är densamma för alla aspekter. Vad gäller sättet att beskriva påverkan för flora och fauna så är kvalitén på beskrivningen dock inte alltid tillräcklig. Det förekommer beskrivningar där det anges att det inte finns några hotade arter som påverkas, men de ger ingen information om vilka arter som faktiskt finns på platsen. De som läser handlingarna, och detta kanske är speciellt viktigt med tanke på beslutsfattare, ges inte någon möjlighet att i praktiken ta ställning till om föreslagna skadeförebyggande åtgärder är rimliga. Det går inte att avgöra om åtgärderna är tillräckliga eftersom det inte går att läsa sig till vilka effekter och konsekvenser det är som ska minimeras med hjälp av åtgärderna.

MKB för detaljplan ska enligt god MKB-sed beskriva effekter och konsekvenser avseende de aspekter som gjorts enligt avgränsningen för respektive MKB. Effekter och konsekvenser kan vara av olika slag och hit hör bl.a. indirekta och kumulativa. Med tanke på studiens resultat för indirekta och kumulativa effekter, vilka generellt inte behandlas, så känns många av MKB-dokumenterna inte trovärdiga. Man kan anta att platserna som det handlar om inte är helt nollställda beträffande befintlig situation i form av påverkan från andra befintliga verksamheter. Det är en stor brist att detta inte beskrivs mer frekvent eftersom det utan denna beskrivning i många fall är en felaktig beskrivning av pågående förändringar på en plats.

Granskning

I studien blev resultatet i fråga om granskning av MKBn att det oftast inte sker någon granskning före samråd. En kritisk granskning av dokumentet bör vara ett första steg på vägen för att höja nivån mot god MKB-sed. En granskning av MKBn bör helst ske **efter** samrådet eftersom det är först då som alla inblandade har fått chansen att yttra sig över planen och MKBn och justeringar kan ha gjorts av handlingarna till följd av detta.

Skadeförebyggande åtgärder

De ofta bra förslagen på skadeförebyggande åtgärder i MKB-dokumenterna överförs, som nämnts ovan, sällan till planen. Det är inte en helt otrolig misstanke att en hel del av föreslagna åtgärder aldrig kommer att genomföras i praktiken. Dessvärre beskriver MKB-dokumenterna endast effekter och konsekvenser med utgångspunkt i att föreslagna åtgärder genomförs. Det som står i MKB-dokumenterna vad gäller effekter är därför oftast direkt missvisande och kanske rent felaktigt. MKB-dokumenterna borde beskriva effekt och konsekvens både med och utan att de skadeförebyggande åtgärderna genomförs för ge allmänheten och beslutsfattare en mer fullständig bild. Enligt "Boken om MKB för detaljplan" bör kommunen med bindande bestämmelser reglera de åtgärder som går att bestämma med detaljplan.

Uppföljning, kontroll och kompensationsåtgärder

Om bestämmelser i detaljplan inte efterlevs har kommunen enligt 10 kap. PBL skyldighet att ingripa. Det är därför viktigt att det sker en uppföljning och kontroll både under och efter genomförandetiden av de skadeförebyggande åtgärderna för att se om de genomförts och att de ger avsedd effekt. Tyvärr visar resultatet från studien att uppföljning generellt inte omnämns. Om detta innebär att kommunerna i stor utsträckning inte följer upp efterlevnaden av planbestämmelser och vilka effekter föreslagna åtgärder får, går inte uttala sig om med stöd av denna studie. Det kan vara så att allt som står i detaljplanen genomförs och fungerar som avsett utan att uppföljning och kontroll behandlas i MKBn. Hur verkligheten ser ut i detta fall är ovisst.

I studien har det undersökts om aspekten kompensationsåtgärd behandlas i MKB för detaljplan. Resultatet visade att detta generellt inte behandlas. Det bör här påpekas att kompensationsåtgärder inte heller är något som behandlas varken i PBL eller i Boverkets bok "Boken om MKB för detaljplan". Miljöbalken däremot använder sig av detta begrepp i samband med särskilt skyddade områden.

Samlad bedömning

Enligt plan- och bygglagen ska MKBn möjliggöra en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön och hälsan m.fl. resurser. Det finns med andra ord inget krav i PBL på att det ska finnas en samlad bedömning i MKBn, bara att det ska vara *möjligt* att göra en samlad bedömning baserat på dess innehåll. Enligt Boverket bör inte ett förslag till en samlad bedömning ingå i MKBn utan vara en egen handling². För att få en helhetssyn av planens maximala genomförande och dess påverkan/konsekvenser bör dock någon form av sammanställning göras. I några fall är texten som står under den samlade bedömningen i verkligheten bara en sammanfattning. Det verkar som om MKB-författare har svårt att skilja på icke teknisk sammanfattning och samlad bedömning och tror sig ha gjort en samlad bedömning i och med sammanfattningen.

MKB-kvalitet

Kategoriseringen av MKB-dokumenterna visar att det är en klar majoritet av handlingarna som inte redovisar flera av de kanske mest grundläggande aspekterna för att beslutsunderlaget ska vara av "tillräcklig" kvalitet. Detta tyder på att det är få MKB-dokument för detaljplan som är upprättade enligt "god MKB-sed". De uppfyller kanske ändå kravet enligt 5 kap. 18 § PBL, men man kan ändå ställa sig tveksam till om de verkligen möjliggör en samlad bedömning av inverkan på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser av ett maximalt utnyttjande av planens rättigheter med tanke på att det är så många kriterier som inte behandlas. Detta bekräftas delvis av det subjektiva omdöme som gjorts i studien för varje handling under rubriken "Är MKBn av tillräckligt god kvalitet vad avser omfattning och innehåll, så att den utgör ett fullgott beslutsunderlag?". Omdömet visar att det är endast 57% av handlingarna som bedöms vara av tillräcklig god kvalitet. En bidragande orsak till den låga andelen kan vara att de studerade handlingarna inte alla är MKB, trots att de benämns så.

● _____
² Boken om MKB för detaljplan, (Boverket 2000) Karlskrona

Resultatet beträffande hur kommuner med policy och/eller riktlinjer uppfyller vissa grundläggande aspekter jämfört med kommuner utan policy och checklista visar framförallt på tre saker:

- handlingar från kommuner med policy är bäst representerade i den grupp som har flest kriterier uppfyllda;
- handlingar från kommuner med checklista är sämst representerade i den grupp som har flest kriterier uppfyllda;
- handlingar från kommuner utan policy och checklista har minst andel handlingar i den grupp som uppfyller minst antal kriterier.

Det bör dock återigen påpekas att i punkt 1 så är samtliga handlingar från en och samma kommun. Det är alltså inte överlag så att kommuner med policy uppfyller många av de grundläggande kriterierna i sina MKB för detaljplan, utan det är en viss kommun som har visat sig vara utmärkande i det studerade materialet. I övrigt har det inte kunnat utläsas i det studerade materialet att kommuner med policy och/eller checklista är bättre i sitt arbete med MKB för detaljplan jämfört med kommuner som inte har policy och checklista.

Jämförelse mellan små, medelstora och stora kommuner

Vid en jämförelse mellan kommunernas storlek och resultatet av kategoriseringen visade det sig att det är några av de stora kommunernas handlingar som uppfyller flest kriterier beträffande vilka aspekter som tas upp. Det går däremot inte säga att ju större en kommun är desto fler kriterier uppfyller dess handlingar. Detta eftersom handlingarna från små kommuner visar att det är 3% fler av deras handlingar som hamnar i den näst högsta kategoriseringsgruppen jämfört med medelstora kommuner. Hypotesen som ställdes i början av studien beträffande att storstads-kommunerna har bättre rutiner för MKB för detaljplan (underförstått upprättar MKB-dokument av högre kvalitet) än de mindre kommunerna stämmer alltså inte fullt ut.

Jämförelse mellan studie om MKB för detaljplan utförd 1997 och 2003

Enligt den studie som genomfördes 1997 var det en stor brist i det undersökta materialet beträffande redovisning av behovsbedömning. Denna brist är tydlig även idag och några förbättringar förefaller inte skett inom detta område. Resonemang kring avgränsning och alternativredovisning var andra aspekter som i den tidigare undersökningen saknades eller var otillräckliga. Förhållandena idag är i stort sett desamma. Nollalternativ är något som oftast redovisas i dagens handlingar medan utformnings- och lokaliseringsalternativ generellt saknas. Det ser alltså bättre ut idag vad gäller nollalternativ jämfört med 1997. I båda studierna saknas det över lag djuplodande biologiska resonemang. Buller och dess påverkan på hälsa redovisades i väldigt stor utsträckning 1997 och görs så även idag. Men liksom 1997 redovisas sällan konsekvenser för människors hälsa. Den förra studien visade att de studerade handlingarna hade mycket skiftande kvalitet vad gäller tydlighet, struktur och överskådlighet. Tyvärr tyder inte denna studie på

att det skett några förbättringar beträffande en mer jämn (och bra) kvalitet på landets MKB-dokument för detaljplan.³

I detta sammanhang måste dock beaktas att de 1997 studerade handlingarna insamlats efter tips från länsstyrelserna som "goda exempel på MKB för detaljplan". Årets studie innehåller ett mer genomsnittligt (representativt) urval.

Intervjuer av kommuntjänstemän

Lagkrav och god MKB-sed

I denna studie har det genomförts 104 granskningar av olika handlingar, 21 intervjuer med 19 olika länsstyrelser och 28 djupintervjuer med tjänstemän från olika kommuner. Baserat på vad som framkommit i studien kan man kanske tycka att det finns mycket som fattas handlingarna. Om man ser till PBLs bestämmelse om MKB (5 kap. 18 §) finns det däremot i princip inte fler krav på innehåll och kvalitet än att MKBn ska möjliggöra en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön, hälsan och hushållningen med mark och vatten och andra resurser. Det är alltså med utgångspunkt från att en samlad bedömning ska vara möjlig att göra som krav kan ställas på MKB för detaljplan med stöd av PBL.

Boverket anser emellertid att bestämmelsen måste tolkas så att MKBn ska möjliggöra en samlad bedömning av den inverkan planens genomförande medför på de angivna intressena. I "Boken om MKB för detaljplan" framför Boverket även att när MKB krävs bör den upprättas enligt "god MKB-sed" i enlighet med internationell praxis. Denna ambition går utöver det formella kravet i 5 kap. 18 § PBL. Men genom att endast upprätta MKB när det verkligen behövs och i övrigt ange konsekvenserna av planens genomförande i planbeskrivningen kan kommunen hushålla med sina resurser. Boverket redogör kortfattat om grundläggande kriterier som vid god MKB-sed ska uppfyllas i "Boken om MKB för detaljplan". Dessa kriterier är i stora drag beslutskriteriet, resultatkriteriet, alternativkriteriet, effektkriteriet, viktningsskriteriet, åtgärds-kriteriet, granskningskriteriet samt uppföljning och kontroll. Det är med utgångspunkt från god MKB-sed som frågor och granskningsmall för studien har upprättats.

Begreppsförvirring

Som nämnts ovan har det i intervjuerna framkommit att det finns väldigt många olika begrepp i omlopp för beskrivning av påverkan på miljö, hälsa och hushållning. Enligt Boverket är det en fördel om enbart de MKB-dokument som upprättas enligt god sed kallas för MKB. Verkligheten ser annorlunda ut med tanke på att det var några kommuner som har som rutin att upprätta MKB för alla sina detaljplaner vare sig de innebär betydande påverkan eller ej. Enligt studien för undersökningen av planhandlingar visade det sig att de flesta handlingar saknar ett tydligt ställningstagande för behovsbedömningen. Detta innebär enligt Boverket att det inte framgår vilken status beskrivningarna har⁴.

³ Ingemar Palm, 1997, *Miljösekvensen 5:1997*, Karlskrona

⁴ *Boken om MKB för detaljplan*, (Boverket 2000) Karlskrona

Svaga punkter

Svaga punkter i MKB-arbetet för detaljplan som har uppmärksamats i studien och som styrks av både intervjuer och översyn av handlingar är framför allt kopplingen till översiktsplanen, behovsbedömning, alternativredovisning, skadeförebyggande åtgärder, uppföljning och kontroll samt granskning av MKBn. Översiktsplanen är förhoppningsvis en övergående svag punkt eftersom många av kommunernas översiktsplaner idag är gamla och bör uppdateras. Några av kommunerna nämnde i intervjuerna att nya översiktsplaner är på gång och att det inför dessa har diskuterats hur MKB ska tas med i den nya texten. Beträffande övriga svaga punkter så är det möjligt att det kommer att ske en förbättring. Detta eftersom det är möjligt att de policier och rutiner som en del kommuner nyligen upprättat ännu inte fått genomslag och att det tar lite tid innan de får någon effekt på MKB-arbetet. Det är likaså mycket på gång beträffande upprättande av policier och rutiner för kommuner som ännu inte har några. Detta kan ge positiva effekter med avseende på kvalitén på MKB för detaljplan. Hur som helst så är en förändring av MKB-arbetet inget som sker av sig självt utan kräver företagsamt engagemang och tjänstemän och politiker som prioriterar dessa frågor.

Jämförelse av länsstyrelser och kommuners svar

Intervjuerna av tjänstemän vid länsstyrelser och kommuner resulterade i lite motstridiga svar på frågan om det i kommunerna finns policy eller checklista i arbetet med MKB för detaljplan. Länsstyrelsen uppgav ibland att det i en viss kommun finns policy eller checklista medan kommunen deklarerade att detta inte finns. De fall där informationen skiljer sig åt på punkten policy är för kommunerna Karlshamn, Kumla och Malmö. För kommunerna Kiruna, Trollhättan, Söderhamn, Stockholm och Älmhult stämmer informationen däremot inte överens beträffande checklista. Det stämmer däremot för kommunerna Stockholm (policy), Umeå, Västerås, Lidköping, Helsingborg, Gävle, Västervik och Uppsala.

Flera länsstyrelser uppgav att kommunerna sällan frågar om råd, vilket delvis stämmer överens med några intervjusvar men med en annan vinkling. En kommentar från intervjuerna var att länsstyrelsen inte längre har samma tid att lägga på kommunerna och att kommunen får allt mindre stöd från länsstyrelsen. Men det var vanligare att kommunerna anser att kommunen hade bra stöd från länsstyrelsen och att de kan vända sig dit vid problem eller frågor. Kommunernas svar motsäger däremot inte direkt länsstyrelsens eftersom en kommun kan tycka att kontakten med länsstyrelsen är tillräcklig medan länsstyrelsen däremot anser att kommunen borde vända sig till dem för att diskutera frågeställningar oftare.

Beträffande goda kontakter mellan länsstyrelse och kommun är speciellt två fall lite motsägande. Stockholms läns länsstyrelse uppgav att de har god och kontinuerlig kontakt med planavdelningarna på respektive kommun och att de regelbundet träffas. Denna bild stämmer inte helt överens med informationen från kommunerna Stockholm och Södertälje vilka i intervjuerna har sagt att de träffas några gånger per år respektive en gång om året.

Några kommentarer som kom fram under intervjuerna med länsstyrelser och som stämmer bra överens med informationen från kommunerna är:

- kommunerna har svårt att skilja på MKB enligt PBL och MB;

- alternativ saknas ofta i MKB-dokument för detaljplan;
- efterfrågan om mer utveckling och rådgivning på området MKB för detaljplan.

Den första kommentaren stämmer överens på så sätt att flera kommuner tycker att de MKB-dokument som de låter konsulter upprätta ofta är av typen miljöbalks-MKB. Som nämndes tidigare blev resultatet från intervjuerna av kommunerna och granskningen av handlingarna att nollalternativ redovisas i 60-65% av fallen medan lokaliseringalternativ redovisas i 17-28% av handlingarna. Resultatet vad gäller nollalternativ matchar inte länsstyrelsernas kommentar så bra, men beträffande redovisning av alternativ lokalisering stämmer kommentaren bra överens med resultaten. Den sista kommentaren om utveckling och rådgivning om MKB för detaljplan stämmer mycket bra med vad som kom fram i intervjuerna med kommunerna. Kommunintervjuerna bidrog till en sammanställning på många exempel på idéer och behov av vägledning vid arbetet med MKB för detaljplan.

Felkällor

- Det var två olika personer som genomförde intervjuerna, vilka kan ha tolkat och sedan ställt frågorna olika till informanterna.
- Vinklade och ledande frågor från de som utförde intervjuerna.
- Informanterna kan ha missuppfattat frågor.
- Granskningen utfördes av fem olika personer, vilka kan ha tolkat granskningsmallen olika.
- Vid granskning har detaljplanen i flera fall saknats.

Enkäten till kommunerna

Ett antal kommuner har skickat fler dokument än de angett i fas 1 av undersökningen. Vi har inte undersökt vad detta beror på. Några MKB kan vara mindre MKB-dokument, och därför inte räknats med i enkätsvaret. Många kommuner hade svårt att få fram uppgifter om hur många detaljplaner med MKB som antagits 2000-2002 och kan ha lämnat felaktiga uppgifter till oss tidigare. De kan även ha skickat in dokument som ligger utanför undersökningen (äldre, yngre, förstudier etc). Tolkningen av vad som är MKB eller ej kan även variera.

Referenser

Lagar

SFS 1987:10: Plan- och bygglagen.

SFS 1998:808: Miljöbalken.

Litteratur

Boverket. 1997. Studie av MKB för detaljplan. I: *Miljösekvensen nr 5:1997*.

Boverket. 2000. *Boken om MKB för detaljplan*. ISBN: 91-7147-658-X.

Skeppström, S. 1998. *MKB-effektivitet i detaljplaner*. Examensarbetsserie 1998:17. Institutionen för Anläggning och Miljö, Kungliga Tekniska Högskolan.

Övrigt

Miljökonsekvensbeskrivningar för detaljplaner från: Eda, Grums, Gävle, Göteborgs stad, Halmstad, Helsingborg, Hörby, Karls hamn, Kiruna, Landskrona, Linköping, Lycksele, Malmö stad, Mönsterås, Norrköping, Orust, Ronneby, Sigtuna, Skövde, Stockholms stad, Sunne, Söderköping, Timrå, Trollhättan, Uppsala, Varberg, Västervik, Västerås, och Älmhult.

Intervjuer av tjänstemän vid länsstyrelserna i följande län: Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Halland, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Skåne, Stockholm, Södermanland, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland, Västra Götaland och Örebro.

Intervjuer av tjänstemän vid följande kommuner: Eda, Gävle, Göteborg, Halmstad, Helsingborg, Hörby, Karlshamn, Kiruna, Kumla, Landskrona, Lidköping, Lycksele, Malmö, Munkfors, Mönsterås, Orust, Skövde, Stockholm, Söderhamn, Södertälje, Timrå, Trollhättan, Umeå, Uppsala, Varberg, Västervik, Västerås och Älmhult.

• _____